

ROMANEN

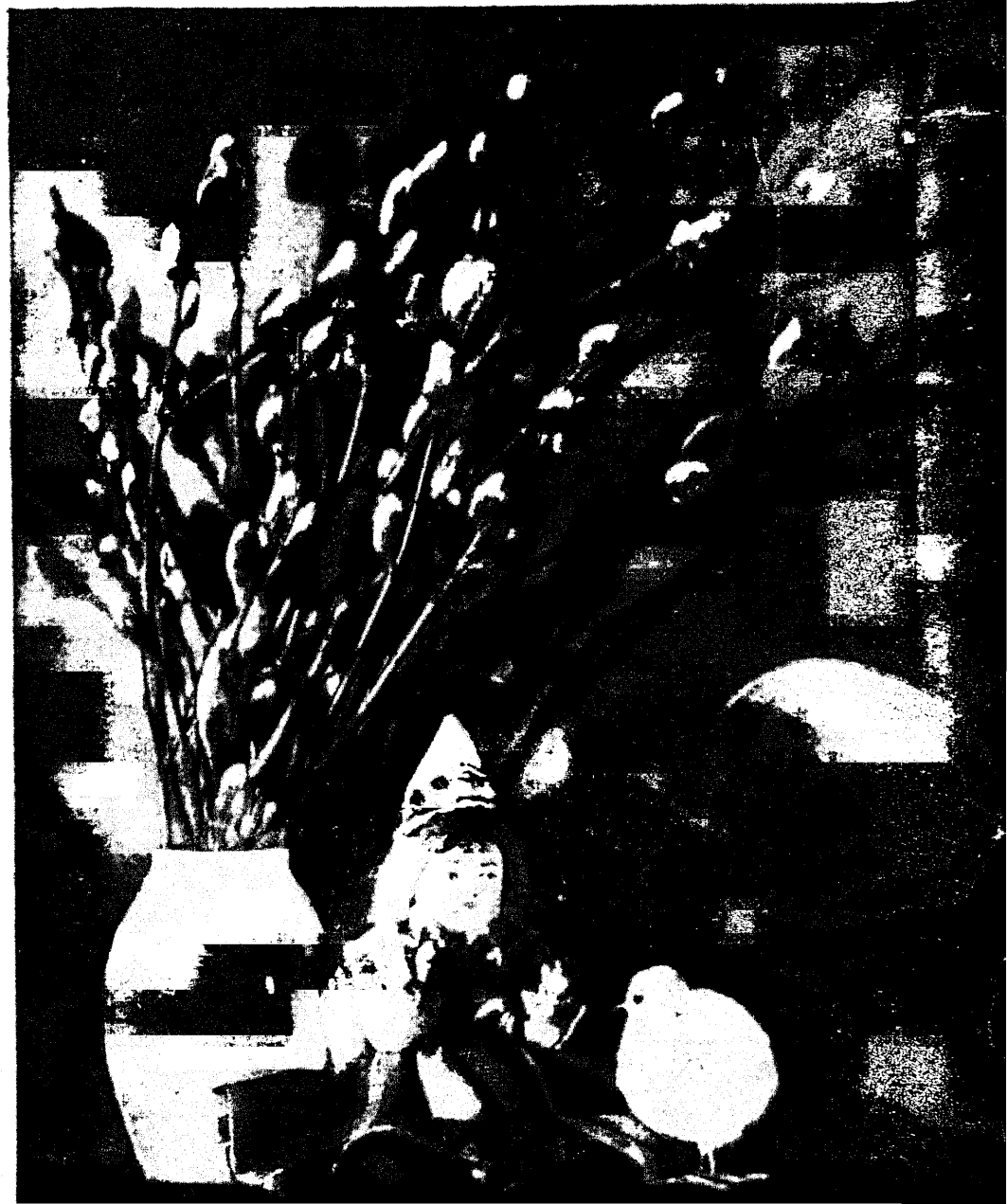
Nr. 6
MÄRTS

HIND

30

SENTI

Kui palju tööd nõuab linnupesa?

Kui avastame pöösastes ilusa, peenelt punutud linnupesa, siis imestame ikka ja jälle seda hoolt ja oskust, millisega kõrred, kuivanud rohi ja lugematud karvad on kokku põimitud üheks tervikuks. Kuid millist töö- hulka tarvis läks, et seda väikest ehitust teostada, seda ei aima küll keegi.

Kes peaks võimalikuks, et näit. kägu-raudsepa väike pesa sisaldab 630 hobusejõhvi, 1715 lühikest karva, 195 grammi mulda, 3 ristkheina vart, 20 hunditubaka lehte, vana kardina tüki, ühe nõõri ja lõpuks 35 grammi lambavilla. Märksa kunstipärasem pikksaba-tihase kukkurpesa sisaldas üksi enda vooderdises 2379 fasaani-sulge. Mitu korda peab küll selline väike linn edasi ja tagasi lendama, et lõpuks kõik ehitusained koos oleksid ja pesa valmis! Ka leevike on väga osav punuja. Ta pesa välissein koosneb samblaist ja heinakõrtest, kuna sisepind on vooderdatud villajäänustega, karvadega ja sulgedega.

Teised linnud ei kasuta enda ehitusmaterjali toorel kujul, nagu nad selle leiavad, ent töötavad selle teatud viisil ümber, enne kui seda tarvivad. Osalt on see nii ka rästaste juures, kes endi pesa narmasjuurtest

kokku kitivad saviga, mille nad enne endi ilaga läbi leotavad. Pääsukeste pesad peaaegu täiesti ehitatakse selliselt ümbertöötatud savist.

India Salangani niinimetatud „söödavad pääsukepesad“ selle vastu koosnevad peaaegu ainult selle linnu kõvastunud ilast. Indias elab ka suur meister — rätseplind. Rohukõrtega õmbleb ta suured lehed torbikuks kokku. Alles sellisesse torbikusse ehitab ta siis pesa.

Romaanis nr. 5 ilmunud mõistatuste lahendused

Täitemõistatus.

1. Miin.
2. Nokk.
3. Aamen.
4. Nadja.
5. Tarkus.
6. Soojus.
7. Tõbolsk.
8. Kantaat.
9. Hooletus.
10. Sündmatu.
11. Ingerlane.
12. Eidelmann.
13. Arvustuses.
14. Stresemann.
15. Saarestik.
16. Kaarepere.
17. Ennustus.
18. Sinimäed.
19. Ilalapp.
20. Parajam.
21. Salaja.
22. Asumaa.
23. Elamu.
24. Undla.
25. Niin.
26. Nõid.

Matthias Eisen. Kas tunnend maad...

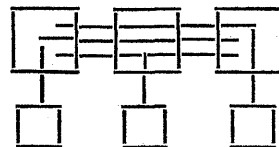
Lugege „Romaani“ tähelepanuga!

Selle pealkirja all „Romaani“ nr. 5 kaane viimasel küljel olev pilt kuulub samas „Romaanis“ ilmunud jutule „Temakese äriplane edu“ juurde.

Arvutusülesanne.

677805 : 365

Ehitamisel olevad majad.

Käesoleval aastal ilmunud kõiki „ROMAANI“ numbreid on saadaval talituses Rataskaevu 9.

Esimesed traadita signaalid üle ookeani

See oli detsembris 1901. Marconi, siis veel 27-aastane noormees, istus vanas barakis St. Johni lähedal merekaldal Newfoundlandis ja ootas morsemärke, mida pidi saatma ta traaditu jaam Poldlenis Inglismaal — kolm tuhat kilomeetrit Marconist eemal, Atlandi ookeani teisel kaldal. Marconi katsete puhul igalpool vaid vangutati pead. Teadete saatmine ilma traadita, ainult eetri lainetel? Võimata! Nii kirjutas mõõduandev inglise leht Marconi katsete kohta. Ent noor mees ei hoolinud palju ajalehtede arvamistest. Ta oli endale seadnud sihi, mida ta tingimata tahis saavutada. Oli see tõesti võimata, luua ilma saatetraadita ühendust üle ookeani?

Reedel, 6. detsembril 1901 maabus Marconi mõne sõbraga St. Johnis. Ühele kõrgustikule, kust avanes vaade üle sadama, püstitati vastuvõtu jaam. Kolm päeva ehitati aparaate.

Ohupall, mis mahutas 25 kantmeetrit vesinikugaasi, oli tarvilik vastuvõtu antenni hoidjana, mis oli valmistatud 10 kilogrammist traadist. Valju tuule tõttu pääses aga pall valla ja kadus lõpmatusse. Nüüd lasti „draakon“ õhku. Oli rahutu ilm. Sada meetrit neist alamal mürisesid lained ja mere sihis võis ainult vaevu näha Kap Spear'i piirjooni. St. John oli mähitatud udusse.

Marconi ei piirdunud vaid hariliku signaalide ülesmärkimisega relais' ja morse aparaadiga paberiribale, ent tarvitas veel telefoni, mida ta ise kuulas. Ta oli veendunud, et kõrv on tundlikum kui kõik mehhaanilised vastuvõtu-aparaadid. Akki, kella 1 paiku päeval, kostis telefonis laitmatult kolmekordne tiksumine. Veidi aja pärast lõppesid signaalid, ent siis kostsid uuesti — selgemini ja valjemini. — Atlandi ületamine morsetähestikuga oli õnnestunud.

ILMUB KAKS KORDA KUUS

ROMAAN

Nr. 6 (288)

MÄRTS 1934

13. aastakäik

Aug. Raud

Peedu kevadpühad

Moori oli Kikkasaare metsavahi vana koer. Ta ei näinud enam midagi, kuulis vaid õige tugevaid hõikeid. Magas enamasti rehetoas ahju kõrval. Sõi harva ja siiski vähe. Kui keegi talle lähenes, õrises ainult ja näitas oma hammasteta igemeid.

Küllalt tihti oli juttu Moorist. Oli juttu, kuidas lahti saada vanast koerast; oli juttu sellest, millal ta sureb.

Nii mitugi korda ütles Triinu, metsavahi elatanud õde, kes täitis Kikkasaarel metsavahi naise surma järele perenaise kohuseid, oma vennale:

„Lase, Siim, Moori ometi maha. Mis ta vana loom enam vaevleb.“

Igakord sai ta aga metsavahilt vastuseks:

„Minu käsi ei tapa teda — oma vana truud seltsilist ja teenrit. Ta on mind orjanud kutsikast saadik. Las ta elab, niikaua kui talle on antud elupäevi.“

Ja kui Moori juhtus olema lähedal, astus metsavaht ta ligi ja silus ta takerdunud harvaksjäänud karvu. Koer urises alul natuke, pärast aga liigutas nõrgalt sabaotsa, ilma et oleks ta muutnud — oli ta jalul või lamas — oma kehaseisundit.

Juhan ja Jüri — Kikkasaare metsavahi kaks krassakat poega, mõlemad kõrges karjapoisieas — kõnelesid rohkem kui teised Moorist. Kõnelesid sellest, kuidas Moori olnud varemalt välgas ning erk peni, kõigiti v a h v a koer, mõnes tükis isegi ehtsam kui praegune Pella. Kõnelesid, kuidas Moori oli aidanud omal ajal hoida karja, ajanud taga linde ja jäneseid, võidelnud mägraga Palandiku-söödil ja muud.

Kui aga poisse kihutas tagant nende ise-loomule omane teotsemiskihk, siis kuuldi neid omavahel arutlevat nõnda:

„Tarvis oleks õige Moori maha lasta. Kui isa ei ole kodus, teeme ühe kõmmu. Meelitame Moori metsa ja teeme ühe kõva kõmmu. Matame maha, ja ega's isa tea, kuhu ta jäi. Arvab, et ise läks metsa ja suri ära. On ju vana tõde, et koer kodus ei koole.“

„Aga isa leiab, et püss on tühi. Hakkab kahtlema.“

„Eks laeme uuesti täis.“

„Siis saab ta jälle aru, et oleme käinud püssirohu ja haavlite kallal. Eks ole varemgi olnud selle pärast lõomist.“

„Kui võtaksime õige nõõri ja pooksime ta oksa.“

„Oih, see on ropp töö.“

Nii jätkasid poisid juttu, kuid sõnadest teoni siiski ei jõudnud.

Peedul — metsavahi noorimal võsukesel, tagasihoidlikul ja mõtlikul pisipoisikesel — ei olnud Moorist kuigi palju mälestusi. Niikaugele kui tema mäletas, oli olnud Moori ikka enam-vähem tõsine ja morn peni. Ei sallinud kunagi, et temale oleks lähenetud, ammu's veel oleks lubanud endaga hullata. Kuid sellest hoolimata armastas Peedu Moorit. Nagu mingi aukartus sidus Peedut Mooriga, Moori tõsiseusega.

Seekord oli jälle möödumas talv. Oieti oli olnud vahepeal päris kevad.

Inimesed valmistusid kevadpühi vastu võtma.

Moori ei söönud enam mitu päeva järjeklikku. Lamas aina elutult rehetoa pimedaimas nurgas.

„Meie Mooril on viimased päevad,“ otsustas Triinu.

„Võib olla küll. On nii näha,“ hümatas metsavaht.

Juhanil ja Jüril polnud nüüd aega pöördä tähelepanu Moorile: neid kiskus ju kevad alatiselt välja. Väike Peedu aga vahtis tihti Moorit rehenurgas, vahtis tummalt ja mõtisklevalt, kes teab mida mõtiskelles.

S I S U S:

Eedeni aed;

Karistus;

Peedu kevadpühad;

Peggy tahab end lasta lahutada;

Liisk on langenud;

Ernst Enno †

Salta pro nobis;

Põhjamaa õis;

Kummaline abielu maa:

Õo maa all;

Uusimat moe alalt;

Mõistatusi ja nalja.

Ja siis ühel õhtupoolel — kesknädalal enne suurt neljapäeva — oli Moori kadunud kelleltki märkamata.

„Läks vist oma viimsele teekonnale,“ lausus õhtul perekonnapea-metsavaht, millisele arvamusele ei sõandanud keegi vastu vaielda.

„Vahest leiame ta kustki. Tuleks maha matta ta laip.“

„Aga nahk?“ taipas Jüri hüüda vahele. „Saaksid head karvasaapad, nagu on metsa-saksal.“

Metsavaht pahandus.

„Vana peni poolpaljas nahk! Mis te mõtlete! Lõpnud loomalt veel nahka nülgima! Tohoh, sõgedad!“

Sellega jutt lõppeski, sest oli järsku võtnud ebasobiva suuna.

Suurel neljapäeval viibis metsavaht pikemat aega metsas: ei olnud kahtlust, et ta otsis oma vana koera laipa. Õhtu eel koju tulnud, ütleski Triinule:

„Ei tea kuhu me kadunud Moori ometi on pugenud. Ei paista ta korjust kustki.“

Juhan ja Jürigi olid käinud omajõudu metsas nii enne kui pärast lõunat. Sosistasid õhtul, ilma et oleksid aimanudki, et Peedu seda kuulis:

„Kus too Moori-prohvus peaks küll olema, et silma ei hakka!“

Järgmisel päeval — suurel reedel — läks isa jälle keskpäeva eel metsa. Jalamaid kadusid vanemadki pojad kodunt.

Peedu oli sellest õhtust saadik, kui Moori leiti olevat kadunud, õige tõsine. Mõtiskeli enamasti Moorist, meenutades temast üht ja teist juhtumit, mis oli jäänud mälestusse. — Isegi surma salapärasus kerkis tas esile. Ema surma mäletas ta omateada päris hästi. Tuli ka meele, et ta oli olnud ema matuste aegu niisama tõsine kui praegu, kuid ei nutnud. Torgutädi oli ütelnud tookord: „Peedu-poiss on kange poiss: ei nuta piiskagi. Kas sul emast kahju ei ole?“ Ja Peedu oli siis selle jutuga peale natuke pisardanud. — Hiljem oli olnud muidki surmajuhtumeid: noori-tallekesi suri peaaegu iga aasta, vahel läks ka mõni vasikas „looja karja“, nagu öeldi. Kord suvel oli surnud noor lehm. Tuli metsast, ei söönud enam, värises ja suri teisel päeval. Selle noore lehma surm näis olevat siiski tõsisem, sest koguni Triinu-sõtse ja isa olid avaldanud kahetsust. — Moori kadumine ja arvatav surm tundus teiste loomade surmajuhtumest erakorralisem. Oli ju Moori kuidagi inimesile lähedasem kui mõni vastsündinud talleke, vasikas või lehm. Moori viibis ju alati inimeste seltsis, sõi inimeste toitu, magas inimeste elamus. Haukus ööseti ja kaitses inimeste vara. Karja hoideski olid tal inimestega ühised huvid, pures ja ajas taga teisi, temast nagu alamalseisvaid, loomi.

Ja Peedu mõtted kandusid koguni küsimiseni, mis on koer oma ette kui olend, mis on inimene oma ette kui olend, millised erinevad ja ühtivad suhted on neil mõlemail vastastikkude. Kuid sedaviisi mõtiskelles ei jõudnud ta kaugeemale küsimuste püstitamisest, mis näisid talle vastust leidmatagi arutu sügavatena.

Kui kamber oli jäänud tühjaks pärast isa ja vendade järjekõrdset lahkumist — Tiinu-sõtse käis seekord õue ja rehe vahet — rõivastus Peedu soojemalt, nagu kellegi käsul, ja läks läbi rehe rehealla. Siit piilus ta õue. Oodanud välja momendi, kui Triinu-sõtse ronis redelist mööda lauda poole, lipsas Peedu rehealuse tagavaravast välja ja lidus üle nurme metsa poole. Üks mõte oli saanud teoks: temagi otsis Moori laipa. Kohmerdas ümber Aitaluse mäe, vahtis iga puhmast ja pugest läbi tihnikute. Midagi ei paistnud silma. Kartes, et kauaks ära jääb, jooksis jälle koju tagasi.

Pärast lõunat poetas Peedu enda uuesti välja, võttes otsimiseks juba suurema piirala. Enne pimedat oli ta aga kodus. Tagajärgi otsimisel polnud.

Teisedki olid õhtul aegsasti kodus. Nema ei rääkinud Moori leidmisest samuti sõnagi.

Möödus öö. Suure laupäeva hommikul kodunt väljudes tähendas isa, et läheb ametiasjus mõisa. Vennad askeldanud kodus tükk aega niisama ja aidanud Triinut, võtsid isa vana püssiloksu, tuhnisid isa rohusarve ja haavlikoti kallal ja kadusid siis Päralaande. Peedu kuulis vaid, kuidas nurmede tagant eemalt metsast kostis tume kõmakas: vennad arvatavasti proovisid püssi.

Peedugi väljus kodunt, jälle salaja, et sõtse ei saaks pärida ta mineku põhjust. Seekord suundus ta Suurjärve kanti. Moori leidmine näis olevat lootusetu, mispärast ta silmitses ümbrust vaid pealiskaudselt.

Jõudnud Suurjärve ääre, istus ta kuuse alla, kust oli vahtinud kunagi sügisel rändluiki, kes olid tookord laskunud sellele metsjärvele ööbima. Järv magas veel mustjassinise hapra jääkatte all, ainult kalda läheduses oli näha lahtist vett, kõige rohkem sel kohal, kus suubus Suurjärve Kikkaoja. Ühtki elavat olendit ei liikunud laial jäälagendikul ega selle kohal. Tundus päratust ja mahajäetust.

Peedu istus kuival põndakul, mis oli kaetud tiheda mahalangenud okaste korraga.

Äkki märkas ta, et paremat kätt järve pool kust algas tihe pajupõõsastik, paistis midagi mustpruuni, mida ta polnud kunagi seal märganud. Mätas see ei võinud olla, seda teadis Peedu väga hästi.

Peedu lähenes sellele võõritust-äratavale kogule. Ei olnud tarvis palju silmitsedagi, kui oli selge, et siin lebas Moori korjus.

Peedu kummardus ja küünitas käe laiba poole. Puudutas kergelt ta kõrva ja pealage.

Karvad olid tugevasti niisked, pea ja kõrv olid külmad nagu maa. Rohkem ei julgenud Peedu teda enam käega katsuda. Tõstis pisut laipa. See oli puine ning kangestunud.

Kunagi polnud seisnud Peedu nii silm silma vastu koolnuga. Pealegi viibis ta üksi põlismetsas, jäässe tardunud järve kaldal. See kesk-kond sisendas Peedusse õudu. Seisatunud veel hetke, sibas ta hingeldades, tagasi vaatamata koju.

Sõtsel oli lõunasöök valmis. Küsis, kus Peedu olnud nii kaua.

„Olin niisama väljas.“

„Mis sa longid väljas,“ tõreles sõtse. „Jalatsid ja rõivad päris märjad. Külmetad enda jälle ära nagu sügisel. Kevadised ilmad on petlikud.“

„Ei külmeta midagi.“

„Kas tead, kuhu läksid Juhan ja Jüri? Nad prohused ei püsi ka sugugi kodus. Mina üksi kraamelda aga kodus. Äbi pole kellestki isegi pühade laupäeval.“

„Otsivad ehk Moorit.“

„Mis nad tast otsivad. Ega nad teda nii-kuinii ei leia.“

„Ega leia vahest küll.“

Oodati pool tundi. Et poisse ei tulnud, sõid Triinu ja Peedu ainult kahekesi.

Pärast lõunat jälgis Peedu kärsitult, kunas sõtse väljuks rehetoast, mis täitis köögiaset. Aga Triinu-sõtse talitas siin kibedasti, ei rutanudki välja. Viimati läks siiski lauda juurde, hakates ojast vett kandma laudas seisvasse tünni.

Peedu viskas lambanahkse põlvkasuka rutu õlgadele, surus mütsi pähe, siirdus rehe-alla, haaras sealt labida ja hiilis siis, hoides rehehoone varju, metsa poole.

Peagi oli ta jälle Suurjärve kaldal Moori korjuse man. Tahtis sängitada Moorit hauda. Kuhu aga kaevata haud, selle üle kaaluteli ta tükk aega. Mõtles kaevata haua kuuse alla, kuid seal oli maapind väga juurlik ja kõva. Mõtles siis kaevata lagedamale kohale, kuusest eemale. Kuid murukamar oli siingi liiga vintske. Viimati meenus talle, et on ju võimatu tuua koerakorjust alt kaldaservalt siia üles: jõudu ei ole niipalju. Läks alla ja katsus liigutada koera laipa. Jah, kaugemale vedada ta seda ei jaksa. Samal ajal märkas ta, et ilm tõmbas õhtu karva. Tuli meele ka, et ta on tükk aega kodunt ära olnud. Triinu-sõtse hakkab teda kindlasti otsima. Vahest tulevad teisedki koju ja saavad tema pärast ärevaks. Pistis siis labida mulda, otse Moori laiba kõrvale. Maa oli ootamatult pehme, labidas vajus sügavale mudasse. Visanud pori-taolist mulda mõne korra, märkas ta, et kaks õige jämedat juurt segasid kaevamist. Peedule ei meeldinud see põrmugi.

Natuke eemal Moori laibast oli lagedam koht.

„Sinna,“ läbistas mõte Peedu pead.

Juba ta kaevaski. Võitmatut takistust siin ei olnud. Kui väsis, mõõtis labidavarrega Moori pikkust ja laiust. Kaevanud pisut üle jala, ei saanud enam edasi: külmanud kelts tuli vastu. Rõhus küll, aga labidas ei vajunud põrmugi sügavamale.

Katsus nüüd labidaga tõugata Moori keha haua poole. Nihutas pisut laipa edasi, kuid veendus varssi, et sel moel kulub palju aega. Ajas siis labida kangestunud keha alla ja upitas selle püsti jalgadele. Tardunud loomatomp prantsatas teisele küljele. Laiba üle selja veeretamine oli juba kergem. Nii sai ta surnukeha veeretada haua ääreni.

Puhkas pisut ja pühkis higi. Kasukas ja müts lebasid juba ammu seljast visatuina kuuse all. Pingutades veel kord jõudu nihutas ta korjuse hauda. See kukkus selili, jalad püsti. Peedu tõgis maetavat, et saaks selle rohkem küljeli. Katsed olid aga peaaegu asjatud: auk oli liiga kitsas. Augu avardamiseks polnud ometi enam aega, sest lõi juba hämaraks.

Jättiski surnud looma pooleli auku ja hakkas niisket muda peale pilduma. Esiteks katust keha, siis pisihaaval jalad, kuid käpad paistsid ikkagi. Muld aga oli otsas. Kaevas seejärel augu kõrvalt värsket muda ja sai käpadki sellega katta. Kerkis madalavõitu kalmumügerik.

Seisatunud hetkeks, et pühkida laupa nõretavast higist, kui kuulis kodu poolt kauget huikamist. Oli selge: teda otsiti.

Lõi labidaga mõne matsu vastu kalmukün-gast, haaras kasuka ja mütsi ja hakkas kiirustama kodu poole. Metsaalune oli täiesti pime, kuid tee oli niivõrt tuttav, et polnud karta eksimist. Pimedusõudusele polnud aega mõtelda, peas pesitses vaid mõte, kuidas saaks ennemalt otsijate juurde. Lähenedes kodule kuulis ta huikamist ja hõikumist selgemini. Tundis, et huikajaks oli Triinu-sõtse.

„Uu-uu! Uu-uu! Peee-duu! Pee-duuu! Tule koo-juuu! — Uu-uuu!“

Hääl kostis Aitaluse mäe poolt. Triinuhäelele seltsis juurde ka Juhani ja Jüri hõikuvaid hüüdusi.

Peedu ei hüüdnud enne vastu, kui oli juba Aitaluse söödil.

„Uu-uuu! Siin oo-len!“

Mäest jooksis alla kolm inimkogu: nagu võis arvata — sõtse, Juhan, Jüri. Peedu oletas sellest, et isa polnud veel kodus.

Kuid vaevalt sai ta seda mõtelda, kui lähenes hämaras neljaski kogu Päralaane poolt. Jõudis ennes teisteni kui Peedu.

„Mis te kilate siin?“ päris isa.

„Näe, Peedu-sunnik oli ära kadunud. Oli metsa läinud ega tulnud valge valuga tagasi.“

Hõigume teda juba tükk aega. — Kodus mõtlesime koguni, et on kukkunud ojja. — Ei huika vastu ka inimesenahk!“

„Mis ta's kooserdab metsa mööda üksinda! Teie ei oska ka poisikese järele valvata.“

Peedu ei julgenud läheneda. Läks koguni kaugemale sööti mööda.

„Peedu, tule ruttu siia!“ kätsatas Triinu.

„Siia ja püksid maha!“ kurjustas Juhan ja hakkas seadma samme Peedu suunas.

Peedu pistis jooksma põõsaste poole.

„Vait, suu kinni!“ käratas isa. „Koja minge!“

Triinu hakkaski liikuma kodu poole, põmisedes omaette:

„Oh, seda pahandust küll kallil pühade laupäeval!“

Juhan ja Jüri jäid ometi isa lähedale, kes hüüdis pehmendatud häälega:

„Peedu, tule nüüd siia. Ega's ma sulle midagi tee. Peedu, pojuke, tule'nd siia!“

Ja Peedu tuligi pisut lähemale, kuid päris ligi ikkagi ei tulnud. Jäi nuttes seisma.

Isa läks Peedu juurde, Juhan ja Jüri tükkide maad järel. Peedu luksus nutust. Isa pani ühe käe Peedu õlale, teisega silus ta pisarais põske.

„Peedu, pojake, miks sa teed kodustele nii suurt hirmu! Kus sa's käisid?“

Vastust ei tulnud kohe, ainult nutulused tugevnesid.

„Ütle, väike Peedu, kus sa olid?“

„Mo-o-orit ma-mat-sin!“ sai Peedu viimaks ütelda.

Juhan ja Jüri olid poetanud endid isa selja taha. Kõikide uudishimu kasvas.

„Sina matsid Moorit!“ imestas isa. „Kus ta siis oli?“

„Su-uurejärve ääres,“ tuli Peedult juba väiksema vaevaga.

„Kunas sa siis ta leidsid?“ jätkas isa pärimist.

„E-enne lõunat.“

„Kas sa siis kodustele ei ütelnud?“

„E-ei! Teisi polnud ko-oduski.“

„Triinu ikka oli?“

„O-oli küll. Arvasin, et mind ei lasta teda matma.“

„O-oh, väike poju. Miks sa's nüüd nutad! Ega's keegi sulle selle eest midagi tee. Oled hea poja, tubli poju, et Moorikese maha matsid.“

Isa võttis Peedu käe pihku ja hakkas teda talutama kodu poole.

„La-abidas jäi maha,“ tähendas Peedu, ikka veel nuttes.

„Kas Suurjärve juurde?“

„Ei, siia söödile.“

„Juhan ja Jüri, otsige üles labidas ja tooge koju,“ käskis isa.

Kui jõuti õue, laskis isa Peedu käe lahti ja käskis kohe minna sooja. Ise läks lauda juurde. Juhanit-Jürit jäid ka õue tatsatama. Nende kõnest võis lugeda kahetsust ja kadedust, et nemad polnud Moori leidjad ja matjad.

Peedu vabastas enda kambris üliõivastest ja pugus otsekohe sängi. Ise nuutsus ikka edasi. Kui teised kogunesid kambrisse, oli Peedu nutt juba raugenud. Kui aga teda küsiteldi, kuidas ta leidis Moori ja kuidas ta teda mattis, puhkes ta uuesti nutma. Ei tulnud söömagi, ütles, et ei taha.

„Jätke ta rahule,“ sõnus isa. „Küll ta homme jutustab kõik teile ära.“

Varssi rahunes Peedu ja vajus raskesse unne.

Kui Peedu esimese kevadpüha hommikul ärkas, teretas teda särav päikeseketas läbi akna. Ilm oli muutunud jälle soojalt-kevadiseks. Kuid Peedu tundis, et ta keha oli tinaraske ja kõrvus kumises. Siiski oli nagu eriliselt hea olla.

Teisi polnud kambris. Ainult Triinut kuuldi talitavat rehes.

Peedu lamas nagu mingis uimastuses edasi. Viimaks tuli sõtse kambrisse.

„Kus on teised?“ küsis Peedu tasase häälega.

„Ah, ülal oled ometi! — Läksid vaatama, kuidas sa tolle Moori matsid. Ära'nd sina järele mine.“

„Mis ma's ikka lähen.“

„Tule'nd üles sööma ka.“

„Sõtse, ma ei tahagi süüa. Luba mul veel pisut olla voodis.“

„Mis too's tähendab?“

„Sõtse, ma olen vist haige.“

Triinu tuli voodi juurde. Peedu kuumas kui tuletükk.

„Noh, siin sa nüüd oled! — Kas ma ei ütelnud eile, et külmetad enda ära.“ —

Hetke hiljem Peedu juba sonis. Ei märganud enam, kuidas Triinu-sõtse ta voodi ümber askeldas; ei pannud tähele, kunas teised Suurjärvelt tagasi tulid; ei kuulnud ka, kuidas kõik kiitsid kaunist kevadilma, mille olid toonud endaga ühes kevadpühad...

Alles kolmenädalase põdemise järele tõusis Peedu voodist. Nädal pärast seda lubati tal minna õue. Oli aga juba suurkevad, kui Peedusse oli kogunenud niivõrd rammu, et jõudis minna vaatama Moori kalmu, mida katsid nüüd lopsakad metsrohu libled.

Suurjärve ümbrus uppus rohelusse ja järvele oli tekkinud igasuvene elu. Mets rõkkas lindude kontserdist.

Kuid nii sageli ja nii meelsasti ei käinud Peedu enam Suurjärve ääres kui endistel suvedel. Oli siin kuidagi õudne istuda üksi.

Eedeni aed

Stephen Morehouse Avery

Anne Hazerdi väike kohvik oli meeldivaks peatuskohaks igale väsinud teekäijale. Majakene asus roheline künkakese taga, pisut eemal suurest maanteest. Mõned sajad meetrid kaugemal, all orus, uppusid rohelistesse palistusse valged-punased villad ja väikene külakene. Läänes, teisel pool vahutavat jõge, tõusis järsult majesteetlik põhjamaade kaljustik.

Anne Hazard oli mõni aasta üle kahekümne. Tal oli kuldpruun juus ja suured truusüdamlilikud, hallid silmad. Ta oli väga üksik. Ainukesed sugulased, kaks vana piigat, elasid linnas, ja onu, keda ta väga armastas, all orus.

Anne teadis, et ta oli ilus, seda ta ju nägi peeglist, ja tal oli oma salajane igatsus, et „tema“ ühel päeval tuleks suurelt maanteelt ja klopiks ta uksele. Anne oli sageli märganud noort meest, siniste silmadega ja valgete hammastega, kes alati istus omaette kohviku nurgas, aga see ei võinud olla „tema“, sest ta lahkus niipea kui oli joonud oma kohvi.

Siis saabus õhtu, mil tasakesi koputati Anne Hazerdi kohviku uksele.

„Las aga klopib, preili Anne,“ ütles teenija, jätkates oma tööd. „Arvatavasti mõni kerjus. Olen neile küllalt öelnud, et nad ei tülitaks.“

Kuid Anne avas ise ukse. Väljas seisis noor, viletsalt rietatud mees. Ta kübar oli kaotanud igasuguse vormi, ja kingad olid nii närused, et ühel jalal paistis varvas.

„Tass kohvi, kui olete nii lahke,“ palus ta.

Anne vaatles teda.

„Teie olete viinastanud,“ ütles ta ruttu.

„Jaa, mu noor daam, teil on õigus,“ vastas mees naeratades. „Aga sel silmapilgul vahetaksin meeeldi pool pudelit whiskeyt tassi kohviga.“

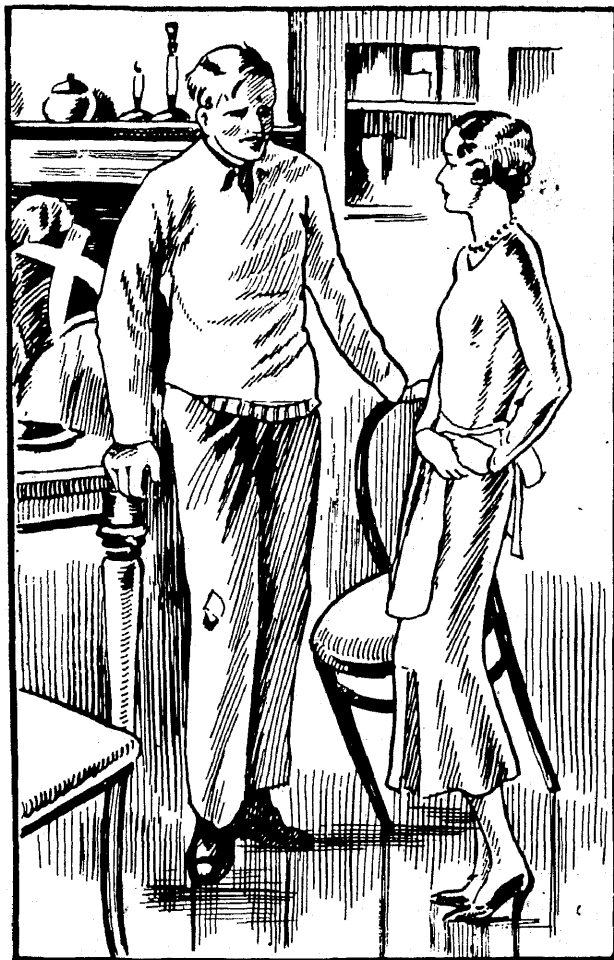
Anne pöördus teenija poole. „Andke talle süüa ja kohvi, Sophy.“ Siis astus ta kõrvale, et mees võiks sisse tulla.

„Tal on tõepoolest väga ilusad silmad,“ mõtles Anne.

Kui mees maksis söögi eest, andis Anne talle osa raha tagasi ja ütles lahkelt:

„Minge alla külla ja otsige koht, kus võite magada. Annaksin meeeldi veel raha, kui teaksin, et te selle eest ei osta viina.“

„Aga seda teeksin ma kindlasti,“ vastas mees. „Tean kohta külas, kus võib saada viina päris odavasti.“ Ta peatus silmapilguks ja lisas: „Imestan, kas siinsed inimesed ise ka teavad, kui ilus see org siin on. Võibolla näib ta veel ilusamana, kui vaadata seda läbi pikksilma.“

Teisel päeval tuli ta tagasi. Pestud ja pisut korraldatud.

„Teie räägite liiaks hästi, et olla — hulkur,“ tähendas Anne teda silmitsedes.

„Ma olen tõepoolest vaid hulkur,“ vastas ta. „Väljaarvatud see, et olen saanud diplomi —“ ta nimetas ühte suuremat ülikooli. „Ja selle tõttu räägin nii pisut korralikku keelt.“

„Diplom.“ Anne pidi peaaegu naerma. „Teie valetate,“ ütles ta. „Vaadake, et saate siit minema. Teie olete ju päris purjus.“

Teisel päeval tuli ta tagasi. Pestud ja pisut korraldatud.

„Ma tuln, et töötada selle raha eest, mis te eile mulle andsite,“ ütles ta Anne'ile.

Naine vaatles teda uurivalt. „Kuidas sattusite sellisesse olukorda? Rääkige mulle sellest. Aga mitte harilikku kerjusejuttu. Tahan kuulda tõtt.“

„Sain sõjas haavata — Prantsusmaal,“ algas mees. „Kuid paranesin. Minu vanemad surid ja pärandasid mulle varanduse, mis läks... haamri alla. Võibolla oleksin saanud seda päästa, aga ma olin kaotanud huvi selleks.“

„Mis teie sõjas olite? Ma mõtlen aukraadi.“

„Olin major,“ vastas mees.

„Miks te nii valetate?“

Mees naeris. „Mulle meeldib valetada,“ ütles ta lõbusalt. „Räägin vahest ka tõtt — naljapäraselt.“

„Aga see, mis nüüd rääkisite, on vale.“

„Muist küll — muist mitte.“

„Oskate värvida?“

„Ja muidugi, olen väga asjatundlik sel alal.“

„Tahaksin, et värviksite selle värava seal valgeks. Kirjutan ühe kirja, mille võite viia alla külla, minu onule. Ta annab teile tööd ja — riideid. Loodan, et teete nüüd töö hästi?“

Mees tõstis pikkamisi pilgu ja vaatas naisele otsa.

„Kui teie seda soovite,“ vastas ta vaikselt.

„Ma valetasin äsja, kui ütlesin, et olen asjatundja värvate värvimise alal.“

Mõne päeva pärast oli „Anne Hazeri kerjus“ tähtsamaks jutuaineks külas. Postkontoriülem ei uskunud, et Hovard Graham oli ta õige nimi, ja Anne teadis, et postkontoriülemal oli õigus.

Siis küsis ta seda mehelt eneselt.

„Graham on mu nimi,“ vastas ta, „mu eesnimi.“

„Ja teie perekonnanimi?“

„Ma ei tahaks seda heameelega öelda, aga kui teie nii väga tahate seda teada, siis — mu perekonnanimi on Thorne. Mul on nimelt sugulasi lähemas linnas, kes võiksid tunda end haavatud...“

„Loomulikult,“ katkestas teda Anne. Nädala pärast sai ta vastuse kolmele kirjale. Üks ülikoolist, kus ei tuntud Graham Thorne'i. Teine sõjaministeriumist, kust teatati, et Graham Thorne oli astunud sõjaväkke aastal 1914. ja ülendatud majoriks jaanuaris 1919. aastal. Kolmas kiri oli Fa Thorne & Hardey'lt — suurelt manufaktuurärit, mis teatas, et tundsid ühte Graham Thorne'i, kuid ei ole temast viie aasta jooksul enam midagi kuulnud.

Kaks tõde — üks vale.

„Kerjaku või ärgu kerjaku,“ tähendas üks noorist tüdrukuist. „Ta on ilusaim poiss, keda siin külas nähtud.“

Kuid Anne'i tädil Maud kokkus niivõrd, kuuldud, millises hädaohus ta õetütar viibib, et asus viibimata pikale teekonnale, et teda hoiatada.

„Hommikul ärgates võid leida oma kaela-sooni läbilõigatuna, kui midagi veel hirksamat ei juhtu,“ arvas tädil.

„Ma ei karda, tädil Maud,“ vastas Anne. „Kui ta oleks üks noid noormehi siit villadest, oleks mul olnud põhjust karta. Aga Grahamit ma ei karda.“

Siis tuli Anne'i onu, heasüdamlik vanahärra.

„Võib jätta halva mulje, kui too mees elab siin majas. Olen kuulnud sellest juba sosistavat külas. Ta võiks ju tulla minu juurde elama, muretseksin talle tööd.“

Kuid Anne raputas pead.

„Mul on tunne, et ta hakkab jälle jooma, kui lahkub siit.“

„Seda ta teeb niigi, Anne,“ vastas onu.

„Sellised perioodilised joodikud jäta küll mõneks ajaks joomise, kuid langevad varsti tagasi oma pahesse. Lase ta läheb. Milleks peaksid sina temast hoolima...“

„Ei, loomulikult...“

Hiljem, kui Graham värvis viimase väravapulga, teatas Anne talle onu ettepaneku.

„Tahan töötada teie onu juures,“ vastas ta, „kuid magan meelsamini siin teie aias.“

Anne vaatles teda tõsiselt. „Vastake avameelselt ühele küsimusele, Thorne,“ palus ta. „Ütelge, olete teie perioodiline joodik?“

„Arvan, et ma seda olen,“ vastas mees.

„Juhtub, et möödub nädalaid, kui ma ei joo, siis langen uuesti tagasi.“

„Miks?“ Anne häälväris märnatavalt.

„Aga miks siis mitte?“

Anne vaikus ühe hetke, siis ütles: „Tahate lubada mulle, mitte enam juua, Thorne?“

„Tahan katsuda,“ vastas mees. „Valelik ei või ju oma ausõna anda, teate küll.“

„Teie ei taha siis kindlasti lubada. Isegi, kui ma paluksin seda?“

Mees raputas pead. „Ma ei saa,“ vastas ta.

Kolm meest istus õhtul kohvikus. Üks neist oli too sinisilmaline noormees, keda Anne varemgi seal näinud. Kui ta maksis arve, kõnetas ta Anne'i: „Teie teete toredaid uuendusi siin, väike neiu. Hoiate alati oma raha siin selles laekas?“

„Ei,“ vastas Anne, „ainult päeval.“

Vähe hiljem, kui ta oma toas istus, nägi mehi autosse minevat. Siis märkas ta, et nad kutsusid Grahamit, kes nendega ühines. Ja suur, hall auto vuras pikkamisi maanteele. Väike karjatus libises Anne'i huulilt. Tema läks! Graham läks.

Ta peaagu viskus trepist alla ja jooksis kui meeletu autole järele. Ta hüüdis midagi — mida nimelt, ei teadnud ta. Ta teadis vaid, et auto peatus, Graham astus välja ja tuli tema poole. Kuid Anne ei oodanud. Ta põõndus ja sööstis tagasi oma tuppa, kus viskus voodile, surudes pisarais näo padjusse.

Kui ta kööki tuli, istus mees ja hõõrus terpentiiniga värviplekke kuuest. Hele juuksesalk oli langenud otsaesisele, ja silmis paistis kahetsus.

„Andestage,“ ütles ta. „Toimisin rumalasti. Nad kutsusid mind kaasa, et jooma minna.“

„Ma arvasin seda. Kas teie nimetategi seda katseks — mitte enam juua?“

„Toimisin mõtlematult. Nad küsisid, kas ma ei tahaks nendega ühes töötada.“

„Ja miks teie siis ei läinud?“ küsis Anne trotsivalt. „Lootsin juba, et saame teist lahti.“

Mehe nägu värvus punaseks, siis valgeks.

„Ma lähen,“ ütles ta. „Ma ei saanud ju nii minna... teid tänamata. Ma ei tea, kuidas elada...“

„Ärge minge, Graham,“ ütles Anne tasa. „Ma usun teie lubadusse, et püüate jätta joomise. Kui te lähete, kardan, et lõpetate vanglas.“

„Ei, ei,“ vastas mees. „Ma ei ole kunagi teinud midagi tõesti halba.“

Anne tõmbus eemale. „Ärge püüdke rääkida sellist juttu. Kas leidub pattu, mida teie ei ole maitsnud?“

„Palju,“ vastas mees naeratades. „Näiteks, ma ei ole iialgi öelnud mõnele naisele, et teda armastan, kui see tõsi ei olnud. Ma ei ole palju töötanud viimaseil aastail, aga kui olen midagi ette võtnud, olen seda korralikult teinud. Ma ei ole iialgi...“ ta pöördus, et naisele otsa vaadata, siis nägi ta, et Anne oli läinud.

Ühel päeval, kui Anne'il oli toiminguid külas, räägiti Grahamist. Anne'i onu leidis, et poiss töötavat tublisti. „Praegu tõrvab ta katust ja teeb seda paremini kui mõni teine. Pean ausalt tunnustama, Anne, olen püüdnud teda meelitada viinaga, paar korda, nii katsetamiseks, kuid tagajärjetult. Tal ei näigi olevat nii väga nõrk iseloom.“

Õhtul, päikeseloojangul, jõudis Anne koju. Graham seisis nõjatudes väravatulbale, pilk kiindunud kaugusse.

Mees ei näinud teda ja Anne'il oli aega imetleda ta puhast profiili ja uhket peahoidu. Kindlasti nii oli major Thorne hoidnud oma pead — uhkelt ja vabalt.

Kui Anne teda kõnetas, võpatas ta.

„Mida olete täna korda saatnud?“

„Oh, mitte midagi erilist,“ naeratas mees. „Olen pühkinud pisut päikesepaistel üht katust. Pidin mõtlema päikesele, kui töötasin ülal katusel. See on kõik nii kummaline tajuda mehel, kes olnud sellises pimeduses nagu mina. Siin ongi Eedeni aed. Tunnen, nagu seisaksin selle väraval...“

„Oo, Graham...“

Mees vaatas tõsiselt naisele. „Miks kutsute mind Grahamiks? Kas vaid sellepärast, et teate, et see mu eesnimi, või...“

„Minu nimi on Anne,“ vastas naine vaiksel.

„Tänan, Anne. Olen kaua igatsenud seda nime häaldada.“ Ta astus sammu tagasi, nagu

kartes puudutada teda. „Pean seda ütleva. Ma armastan sind, Anne. Armastan sind nii nagu vaid väärtusetu mees võib armastada head ja puhast naist. Anne, oled teinud minust mehe, oled aidanud mind ennast leida. Oled annud mulle tagasi mu usu. Ja võib... võibolla aastate pärast, kui näed, et ma oma lubaduse pean, et sina... et sina...“

Anne ulatas talle käe. „Oo, Graham, olen oodanud sind mitu pikka aastat. Ära lase mind kauem oodata.“

„Anne... armsam,“ sosistas mees, suudeldes teda kuumalt. Anne naeratas õnnelikult. Nüüd teadis ta, et „tema“ oli tulnud.

Ühel õhtul seisis Anne aknal oodates Grahamit. Ta nägi teda kaugelt tulevat. Oli midagi nii imelikku ja ühtlasi tuttavat mehe juures. Ta käis pisut vaarudes nõrgul jalul. Väraval peatus ta ja kobas saamatult linki. Anne'i süda peksis metsikult, ja kokkusurutud huulil läks ta kööki.

Mees seisis seina vastu toetudes, veekraani juures. Ta nägu oli valge.

„Ole hea, aita mind, Anne,“ kogeles ta. „Tahad sa... Ma kukkusin...“

„Ja,“ ütles Anne külmalt. „Ma mõistan, et olete kukkunud, Thorne.“

Anne rääkis sellises toonis, ta ütles talle Thorne — mees ei suutnud seda mõista. Ta vaarus naisele vastu. „Mis on, Anne... äramine. Mul on varsti parem. Kukkusin väga halvasti.“

„Ja sa muidugi ei ole saanud tilkagi viina?“

„Jah,“ vastas mees, „nad valasid mulle suhu, kui ma olin... ma igatahes arvan, et nad andsid mulle viina. Miks sa vaatad mind nii, Anne? Ma ju ütlesin, et kukkusin...“

„Vaikige,“ hüüdis Anne. „Teie ei saa mulle enam valetada. Teie olete valelik ja purjus, samasugune kui tol õhtul, kui te esimest korda siia tulite. Minge oma teed, ma ei suuda teid näha. Leiate mõne kraavi, kus võite magada. Olin hull...“ Ta sööstis oma tupp.

Kui ta alla tuli, oli Graham Thorne läinud. Kohvikus istus sinisilmaline noormees. Anne astus sisse ja naeratas talle. Oli täiesti ükskõik kellele ta nüüd naeratas. Sinisilmaline noormees saatis talle väikese kaardikese, millele kritseldatud: „Tule minuga linna, väike neiu.“ Anne läks ta juure. „Istuge minuga ja ajame vähe juttu,“ ütles mees. „Te olete selline kena tütarlaps...“ Anne ei tajunud, mida mees rääkis, ta tajus vaid, et mehe hambad olid väga valged ja et ta sageli naeris oma enese jutule. Siis ei suutnud ta seda enam kannatada, tõusis ja jooksis tagasi oma tupp.

See, mis järgmisel hommikul jatkus, ei avaldanud Anne'ile mingit mõju. Mis läks see temale korda, et Graham oli varas! Tal meelustus tädi hoiatus, kui ta hommikul elutuppa

astudes leidis kapi lahti murtud ja raha kadunud. Kõik ta tagavara. Aga ta ei mõelnud palju sellele. Graham oli tema, Anne'i, elu varas tanud, ja see oli palju hirmsam!

Linnast tuli võõras mees, kes esitles end Anne'ile politseiametnikuna.

„Teie mõistate, prei'i,“ ütles ta, „mõtlesin, et võite mind aidata. Kuulsin, et mees on vii masel ajal töötanud siin orus ja teie juures peatanud.“

„Jah,“ vastas Anne ükskõikselt. „Ta oli siin kaunis kaua. Loodan, et teie ei leia teda.“

„Mis te ütlete?“ Politseiametnik võttis taskust pildi. „Jah, ma mõistan. Ta on ju tuntud naistesõber. Siin ta on.“

Anne võttis pildi ja karjatas. Üllatunult ja kergendatult. See ei olnud Graham. See oli too sinisilmaline noormees, valgete hammastega.

„Jah,“ ütles Anne „tema see on. Ta varastas minult eile õhtul suurema summa raha ja sõitis linna. Võib olla saate tema kätte.“

Õhtul, kui Anne seisis valge värava juures ja vaatles loojenevat päikest, tuli ta onu.

„Kuidas on Grahamiga, Anne?“

„Hästi, arvan ma. Ta ei ole siin. Ta on läinud.“

Onu Tom ei öelnud midagi paaril minutil. Siis pani ta käe neiu ümber ja silitas ta pead.

„Vaene, väike tüdruk. Mis on juhtunud? Kui ta tööle ei tulnud, mõtlesin, et kukkumine on talle halba teinud.“

Anne kargas püsti. „Kas ta — kukkus? Kuidas — see juhtus?“ Ta sõnad tulid hingeldades ja raskelt.

„Sa ju tunnend vendi Beckler'eid. Nad töötasid ühes Grahamiga katusel. Algasid temaga sõnelust — rääkisid midagi sirust. Graham vihastus ja tormas neile kallale. Rüsellemisel tõugati ta katuselt alla. Ta kukkus peaga vastu kivi.“

„Ta ei olnud siis viina joonud?“

„Rohkem mitte kui see, mis ma katsusin talle anda, et ta toibuks. Kuid ta ei võtnud.“

Anne vaikis. Suured pisarad veeresid ta palgeilt valgele väravale.

See oli üks vana daam, kes põhjustas suurt muustust Anne'i elus. Aga Anne ei saanud seda iialgi näha, ta kodu oli mitme miili kaugusel.

Ühel rõskel sügispäeval, kui vanaproua Frothingham avas oma köögiukse, seisis väljas noor, armetu mees ja palus tassi sooja kohvi. Proua Frothingham, kel oli hea, inimarmastaja süda, palus teda sisse tulla end soendama. Mees oli väga viletsalt riietatud, aga täiesti kaine, ja tal oli ilus, otse haruldaselt peen nägu.

„Näite parem kui kerjused tavaliselt. Miks te ei püüa korralikuks inimeseks saada?“ küsis vana daam. „Oli ehk mängus mõni neiu?“

Graham Thorne noogutas. „Jaa, üks neiu.

Katsusin korralikuks meheks saada, aga tema ei uskunud mind.“

Siis proua Frothingham laususki sõnad, mis põhjustasid suurt muutust Anne'i elus.

„Heldene aeg, mis tähendust on sellel, mis inimesed arvavad ja usuvad? Peaasi, kui ise tead, et cled korralik inimene!“

Oli jälle suvi, taevaskõrge ja sinine, palju lilli ja päikest. Aga Anne ei märganud seda, sest ta ei oodanud enam kedagi suurelt maanteelt. Ta ei märganud ka, et keegi hästiriietatud mees hüppas autost ja valge värava poole jooksis.

„Anne,“ hüüdis ta, „lähme kaljudele laskuva päikese viimaseid kiiri püüdma!“

Häälekõla oli Anne'ile nii tuttav ja siiski võõras. Selles oli julgust ja usku endasse. Selles hõiskas elu!

Ülal kaljul seisatusid nad. All orus helkisid majade aknad vajuva päikese kullas.

„Anne, olen tulnud tagasi sinu juure Eedeni,“ sosistas mees. „Igatsus sinu ja selle kummalise oru järele tegi mind tugevaks.“

Naine ulatas vaikides mehele käed, ja vaikides laskusid nad käsikäes alla purpursesse hämarusse.

KARISTUS

Peter Cartwright

Vana Jed Cameron istus ratastoolil oma rancho verandal ja nägi, kuidas sherif ja kolm politseinikku sõitsid mööda alleed tema maja poole. Vanamehe sinised silmad vaatasid liikumatult ja äraootavalt sherifile, kes sõitis ligi, hüppas sadulast ja lähenedes majale ütles:

„Kuidas elate, Jed?“

„Tere hommikut, sherif.“

„Kuulge, Jed,“ sherif püüdis kõnelda võimalikult sundimatu häälega, „ei maksa rääkida ääri-veeri mööda. Otsime Colli.“

„Niiviisi?“

„Jah.“ Sherifi silmad ikka veel vaatasid naljakalt, kui ta võttis peast mütsi ja tõmbas käega üle halliks muutuvate juuste. „Teie müdugi teate, miks. Jess Hiden ütles mulle, et ta eile kõneles teile telefoniga kallaletungist Bertonis.“

„Ta helistas mulle ja ütles,“ kangekaelselt seletas vanamees, „et keegi pidas kinni „Missouri-Expressi“ Bertoni ja Hamiltoni vahel. Ta rääkis, et postiametnik ja ta abiline on tapetud ja ära röövitud kakskümmend tuhat dollarit.“

„Jah, ja seda tegi Coll. Ja tema...“

„Sherif, ma kõnelen otsekoheselt,“ katkestas teda Jed. „Meil läheb vaja raha, see on õigus. —Ja Jess ütles mulle, et must rätt, mis oli bandiidile maskiks, libises ära näo eest ja masinist tundis ära Colli. Kuid seni kui poiss pole tulnud koju ja ise pole öelnud, et ta seda tegi,

olen arvamisel, et masinist eksis või oli joonud.“

„Niiviisi? Ma ei taha teid süüdistada, Jed. Kuid see oli Coll, võite olla kindel. Muuseas, konduktor tundis ta ka ära. Pealeselle, meie tulime mööda tema hobuse jälgi siia, jõekaldani.“

Vana Jedi kahvatud käed haarasid kramplikult ümber tooli tugede, kuid ta ei tõusnud üles. Tal oli halvatud kogu alumine keha.

Kolm politseinikku liikumata istusid hobuseil. Kaks olid pikad, sirged mehed. Kolmas, väiksekasvuline noormees, lausus:

„Kuulge sherif, ma arvan, vanale Jedile on vaja anda juua.“

Sherif vaatas vanamehele, kes niisutas keelega kuivanud huuli. Ta läks üle veranda ja avas ukse kõrvalolevasse tupp.

Lävel ta seisatas ja, kortsutades kulmu, vaatas tolmusele põrandale. Kõõgis ta vaatas ka ringi enne kui läks puhveti juurde. Siis tuli ta tagasi veeklaasiga.

„Kuulge, Jed. Teie ei ole söönud seitsaadik kui Hiden teile helistas,“ ütles ta.

„Ei ole söönud? Jah, ma üldse söön väga vähe...“

„Ma tean, millest kõnelen,“ veenvalt rääkis sherif. „Kõõgis on igasugust söögipoolist, kuid põrandal ei ole teie tooli rataste jälgi. Kohe niikui Hiden teile helistas, istusite siia ja istute siin eilsest saadik.“

„Lõppude-lõpuks on see minu enda asi, sherif.“

„Ei, mitte päris täiesti, pean kahjuks ütleva. Sel ajal kui mina otsin Colli ja igalepoole siia seadsin vahid üles, ma ei taha, et teie sureksite nälga. Pealeselle, teie istute verandal, et teil võimalik oleks Colli hoiatada.“

„Sherif,“ rahulikult vastas vanamees, „mul oli Molly'ga neli poega. Ta suri kahekümne aasta eest. Bill ja Sam said sõjas surma. Henry tuli tagasi, kuid suri hobuse kapjade all, kui tahtis peatada hullunud karja. Need on kõik ausad surmad, ma arvan. Coll teeb mulle palju muret, see on õigus. Ta kasvas üles kummaliste ideedega sellest, kuidas teeb raha. Ma arvan, et Coll pidas rongi kinni.“

„Nii siis teie ütlete meile, kus ta on?“

„Ma ei tea rohkem kui teie, kus ta praegu on. Muidugi püüab ta tagasi tulla koju. Ta teab, et olen üks ja mul läheb teda vaja. Kui ta tuleb ja ütleb, et tegi nii nagu teie räägite, ma helistan teile Bertoni. Coll tunneb seda ümbrust paremini kui teie. Ta juba nägi teid, olen selles kindel. Teie ainult viidate aega oodates teda siin.“

„Teie arvate, et ta ei tule siia, kui meie siin oleme?“ küsis sherif.

„Jah, senikaua kui ükski teie inimestest ei ole mitme miili kaugusel. Ma ütlesin, et tea-

tan teile, nagu kokku räägitud, — kui asjad on niiviisi, nagu teie kõnelete.“

Sherif oli hetk kahevahel. „Teie sõna, Jed,“ ütles ta lõpuks.

Jed nägi, kuidas nad ära sõitsid. Ta istus ikka samal kohal kuni jõudis õhtu. Ja kui päike juba loojus ja saabus videvik, terrassi astmeile ilmus kogu.

„Tere õhtust, poeg,“ ütles vanamees.

„Hallo, vana. Sa arvasid, et ma enam ei tulegi tagasi?“

„Ma teadsin, et oled siin.“ Miski isa hääles üllatas Colli. „Nii siis su rätt libises näo eest ära, jah, poeg?“ jatkas vana Jed.

Coll oli minut kahevahel. Siis vastas, nagu see oleks olnud väga harilik asi: „Jah, isa. Oled sa väga näljane?“

„Ma ei tahtnud süüa, kuid nüüd tahan. Astu lähemale, Coll. Tahan vaadata sulle otsa.“

Coll tuli lähemale, kuid ikka veel seisis päikeseloojangu ja vanamehe vahel. Vana Jed vaatas ta peale ülevalt alla — armastava isa pilguga.

„Las ma vaatan su revolvrit, poeg.“

Coll andis läbi veranda võre kuuelaenglise revolvri. Jed silmitses seda tähelepanelikult. „Jah, kaks lasku,“ sõnas ta.

Ta tõmbas üles kaitsevinna ja pöördus poja poole:

„Sa tead, kuidas surid su kolm venda, Coll. Mul alati on olnud kahju neist inimestest, kelle pojad puuakse üles. Ma ei tea palju palveid, — ma kunagi ei ole palvetanud. Kuid on parem, kui ütled ühe neist, Coll.“

Coll vaatas liikumatult isale. See tõstis revolvri ja sihtis.

„Isa, sina...“ Coll tõstis silmad ja kohmetult sosistas: „Issand, anna mulle andeks.“

Kajas pauk. Kogu veranda taga kukkus rohule. Vana Jed pani revolvri põrandale, pööras ümber ratastooli ja veeretask ta tupp, kus seisis telefon.

Anekdoot.

Kuulus komponist Haydn peatus kord kauem Londonis ja läks ühte suuremasse nootidekauplusesse ning küsis selle omanikult, kas tal on ka uusi häid palasid.

„Nii palju kui soovite!“ vastas omanik. „Mul on toredaid Haydni palasid!“

„Neist ma ei hooli!“ oli kuiv vastus.

„Kuidas? Mis on teil siis ütelda Haydni muusika kohta?“

„Minul? Palju. Kuid teile on see muidugi ükskõik. Näidake teisi noote!“

Et noodikaupluse omanik oli kirglik Haydni muusika austaja, siis vastas ta solvatuult: „Mul on küll teisi noote, kuid mitte teie jaoks!“

Samal hetkel astus keegi Haydni tuttav ärr ja tervitas komponisti. Kaupmees ütles uuele kundlele põlastavalt: „Vaadake, seal on härra, kellele ei meeldi Haydni muusika.“ — Inglise pahvatas naerma ja ütles, kes see mees on.

Peggy tahab end lasta lahutada.

Hedvig Jäger

Peggy tahtis end lasta lahutada. Ta tundis viimasel ajal end mehe poolt unarusse jäetuna ja pealeselle. — —

Ja, oli veel paljugi, mis talle selles abielus ei meeldinud. Kui nad olid veel kihlatud, oli Bob teda kätel kannud ja iga tema soovi silmist lugenud. Ei möödunud ühtki päeva, kus ta mitte lilli, puuvilja või maiustusi poleks toonud, temaga autol väljasõite teinud või talle teatripileteid muretsenud. Nüüd aga oli alaline jutt: „Laps, peame kokkuhoidlikud olema! — Pead oma nõudmisi veidi piirama! — Ma ei või ju töötada ainuüksi sinu tualettide ja lõbustuste jaoks!“

Ei, nii proosaliselt ei olnud ta endale abielu ette kujutanud. Aga, Jumalale tänu, New Yorgis oli ju veel kohtunikke, kes andsid pettunud naisele tagasi ta õigused. Täna tahtis ta enda advokaadiga kõneleda ja alustada lahutust. — —

Bobby Wood'il ei olnud aimugi, et ta abieluõnn seisis noateral. Ta oli tubli pois, töötas hommikust õhtuni Insurance-Company's ja pealeselle oli veel mures, kuidas Peggy elu võimalikult mõnusaks muuta. Kui see Peggy mitte nii pillavalt ei oleks maja pidanud. On kindel — pruudina sai ta liiga hellitada — enam kui Bobi seisukoht seda lubas — ja ta oli abielusse astunud terve vagunitäie illusioonidega; aga ta pidi ometi aru saama, et see kaua niiviisi ei võinud kesta.

Et mitte võlgadesse sattuda, tegi ta äris ületunde; aga kui ta väsinuna ja kurnatuna koju tuli, oli Peggy pahane ja kaebas, et Bob ta unustusse jätvat.

Alati, kui Bob temaga tõsiselt tahtis rääkida, pörkas ta vastu graniiti; sest Peggy ei suutnud aru saada, et tal nüüd on ka kohustus. Nähtavasti oli ta endale abielu igavese pruudipõlvena ette kujutanud, ja ta ei olnud nõus kas või kübetki oma ettekujutatavast õigusest ohverdama.

Samal ajal aga nad oleksid võinud elada nii õnnelikult; sest Bob teenis hästi ja armastas oma hellitatud naist südamest.

Paar päeva tagasi oli Peggy ähvardanud oma vanemate juurde tagasi minna, kui Bob veel edasi kavatseb teda „dresseerida“ ja talle „iga lõbu hapuks teha“.

Bob naeris selle üle, olgugi et Peggy surm-tõsise näo tegi ja tõsiselt kurjaks sai, kui mees ta ähvarduse üle nalja heitis. Ka täna ei suutnud ega tahtnud ta uskuda, et Peggy valmis oli teda sellise krempli pärast maha jätma. Kui Peggy teda tõesti armastas, pidi ta ka suutma ohvrit tuua.

Lõunaajal laskis šeff ta enda kabinetti tulla. Bobi töökus ja suur huvi, millega ta kõigest äriasjust osa oli võtnud, ei olnud tähele pane-mata jäänud. Talle anti äris suuremad ülesanded, millega tihes märksa suurenesid ka ta sissetulekud.

Ei olnud õnnelikumat inimest kui Bobby Wood.

Kohe peale töötundide lõppu läks ta 6. Avenüüle, kus asusid karusnahaärid, ja ostis Peggyle — võrdlemisi väiksest sissemaksust jatkus — kasukmantli, mida see endale juba ammu oli soovinud, mida aga Bob seni võimalikuks ei pidanud osta.

Siis siirdus ta lähemasse maa-aluse raudtee jaama, et kiiremat teed pidi koju jõuda.

Oli kõige suurem liikumise aeg ja peatuskohas tungles vägev inimhulk. Bobbyl oli tegemist, et hoida oma kogukat pakki muljumiste eest. Sellepärast ta ka ei pannud tähele, kuidas kellegi käsi, kui ta seisis kiilutuna inimeste vahele, ettevaatlikult ta mantli sisemisse taskusse puges, kus seisis ta rahatask pangatähtede ja dokumentidega.

Taskuvaras teostas enese ürituse nii meisterlikult, et Wood'il aimugi ei olnud enda eravaranduse kummalisest kohavahetusest.

Niipea kui pikanäpumees saaki enda käes tundis, emaldus ta kiiresti sündmusekohalt, sest igalpool nuuskisid ringi kriminaalametnikud. —

Maa-alune raudtee just praegu hakkas liikuma. Varas trügis end läbi inimhulga ja püüdis hüpata lähedalt mööduvale rongile.

Äkki karjatus paljude inimeste suust, kes nägid, kuidas üks mees, kes hüppas liikuvale rongile, libises ja rataste vahele kukkus.

Rong peatati; ent oli võimata kohutavalt purustatud keha välja tõmmata esivaguni rataste alt. Nii ei jäänud muud üle kui abiks kutsuda tuletõrje.

Vähemalt pooletunniline liikumise seis sel-lel maa-alusel liinil näis paratamatuna, ja Wood otsustas, kuna ilm oli kuiv, minna jalgsi ja ülejäänud maa sõita trammil.

Ent siiski õnnestus kohe hukkunu laipa vaguni alt kätte saada, mis saadeti Bellevue hospitali. Siin paigutati ta surnukuuri ja otsiti läbi ta taskud, et leida isikut tõendavaid dokumente ja hoiule võtta väärtasju.

Leitigi rahatask mõnede paberdollaritega ja järgmine isikutunnistus:

Nimi: Wood, Robert

Elukoht: Brooklyn, 231 Flatsbush Avenüü

Telefon nr.: Stuivesant 1066.

Sellega näis hukunu isik kindlaks tehtud olevat, ja üks ametnikest võttis ühenduse eel-pool nimetatud numbriga.

Peggy Wood oli parajasti advokaadi juu-rest tagasi tulnud.

Nüüd, kus ta oli julenud astuda esimese sammu lahkuminekuks, hakkas tal kuidagi õud-ne, ja rahuldamatuse tunne valdas teda.

Ta katsus endale ette kujutada, kuidas ta jälle oleks oma vanemate majas. Nii lihtne see igatahes ei olnud, kõiki sildu enda järel pu-rustada — aga: pidi ta veel kauem kannatama enda mehe hirmuvalitsuse all? Ja millal läks ta temaga veel kontserti või teatrisse? — Kui kaua oli ta juba endale kerjanud karusmantlit, olgugi et kõigil ta sõbrannadel selline riie-tusese oli olemas. Ei, Bob ei olnud seda tõesti väärt, et temale ohverdada enda noorust!

Nende arutluste sekka äkki helises telefon.

„See on Winifred,“ mõtles ta. „Ta käib mulle kõik aeg peale, et ma kord temaga läheksin Follies'se; ent sedagi rõõmu ei luba mulle Bob.“

(Winifred aga, inseneri naine, oli rikas, ja tal oli lihtne asi 10 dollarit platsi eest Ziegfeld-Follies' maksta).

Võõras mehehäääl küsis:

„Hallo — kas Mrs. Wood on seal?“

Peggy ei teadnud, miks ta süda äkki nii hirmunult hakkas peksma.

„Siin on Mrs. Wood,“ vastas ta arglikult.

„Mrs. Wood, meil on kahjuks teile kurb sõnum. Teie mehega juhtus maa-alusel raud-teel õnnetus ja ta on siin Bellevue haiglas.“

Peggy põlved hakkasid värisema.

„Mu Jumal,“ tuli vaevaga ta suust, „on mi-dagi halba? — Kust leian ma teda?“

Ja sügav häääl teatas, täiesti ükskõikselt, äriliselt: „Küsi surnukuuri uksele. — Ta oli kahjuks kohe surma saanud.“

Viimaseid sõnu ta veel vaevalt kuulis. Kuul-detoru oli ta käest maha kukkunud, ja häda-vaevalt suutis ta end vedada lähema toolini.

Seal vajus ta abituna kokku, ja kajas met-sik nuuksumine.

Möödas — kõik möödas!

Vaevalt kaks aastat kestnud abielule selline lõpp!

Ja nad olid üksteist nii väga armastanud! — Mida peab ta nüüd peale hakkama, ük-sinda, ilma enda Bobita? — Kas võis veel lei-duda tema jaoks rõõmu selles elus? — Ju-mal, miks oled sa mulle seda teinud? karjus temas.

Jah, aga sa ju tahtsid temast vabaneda! — läbistas teda äkki mõte. Veel tund tagasi pa-nid kõik rattad käima, et lahti saada selle abielu köidikuist, ja nüüd, kus su soov varem täide läinud kui sa lootsid, nead sa saatust.

Ei ole ju sugugi õige, et sa teda enam ei armasta, algas jällegi sisemine häääl, ja äkki

jõudis ta teadvusele: nüüd, kus ta mult jää-davalt on võetud, tean ma alles, kuis ma kogu südamega kuulun temale. — On õigus, et pi-din loobuma mõnestki lõbustusest; ent ta ei teeninud ju ka nii palju, ja ta tahtis ju ka hoolitseda selle päeva eest, kus perekond suu-reneb. — Ja mitte kunagi pole ma viimasel ajal lahket sõna öelnud, kui ta surmani vä-sinuna koju tuli. Milline narr enesearmastaja olen olnud! Miks tuleb mulle see arusaamine alles nüüd, kus kahetsemine liig hilja? — Oo Jumal, anna, et ta ei oleks surnud! Anna ta mulle tagasi, et ma talle võiksin tasuda kõik armastuse! Ma tahan kindlasti teiseks saada!

Ta valu tegi endale pisarate näol teed, ja kõik ta meeled ägasid kohutava sündmuse painava koorma all.

Seal helises uksekell — üks — kaks — kolm korda, lühidalt, nagu Bobil oli kombeks helistada, kui ta koju tuli.

Õndsus klammerdas Peggy rinna ja mat-tis ta hingamise.

Kuni jälle helistati ja tuttav — ah, nii armas — häääl hüüdis: „Hallo Peggy — kal-lis — magad sa?“

Rõõmukisaga oli Peggy ukse juures, avas ja kargas Bobile kaela.

„Oo Bob! — Anna mulle andeks; — tahan saada paremaks! — Ja ma päris kindlasti ei lase end sinust lahutada! Kui õnnelik ma olen, et sa elad!“

Bob hoidis ehmunult oma pakki ja ei osanud endale seletada Peggy eksalteeritud ülal-pidu.

„Tean juba, mu väike! Miks peaksidki sa end laskma lahutada? Vaata, mis ma sinule tõin.“

Ja kannatamatult rebis ta paki ümbert pa-beri.

Pika pilguga, mida Bob ei osanud endale seletada, vaatas Peggy talle otsa, ja ta häääl värises, kui ta ütles: „Ma ei vääri sugugi seda mantlit.“

Bob hämmastununa kergitas kulmusid; siis tunnistas Peggy üles, mis oli juhtunud tema äraolekul — —, ja kui nad ei ole ümber kolinud, elavad nad veel praegugi eeskujulikus abielus Brooklynis, 231. Flatsbush Avenüül.

„Mina arvan, et teie armastate väga muusikat,“ ütles neiu ja lõi klaveri kaane lahti.

„Jah, seda küll, kuid see ei tee midagi, mängige aga julgesti,“ vastas külaline rahulikult.

Nahahaiguste arstilt küsis tema sõber:

„Ütle mulle, mispärast valisid sa omale just na-hahaigused erialaks?“

„Selleks on minul kolm põhjust: esiteks: minu haiged ei kisu mind kunagi õõseti voodist välja, teiseks — nad ei sure nahahaigustesse, ja kolman-daks — nad ei vabane neist haigustest kunagi.“

Liisk on langenud!

6.

Arno Alexander'i romaan

Senine sisu:

Kaks sõpra Taavet Rebane ja Jaan Palu — luureameti agendid — eksivad oma autoga Peipsi lähedal lumetorni. Nad tahtsid miana V.... asundusse, kus pidid tabama ühe salakuulajanna. Viimaks leiavad nad ühe suure elamu, kust paluvad varju kurja ilma eest.

See on õudne maja, kus elavad ja tegelevad kummalised inimesed. Varsti ilmub sinna majja ka üks noor neiu — Leena Kangru, naisajakirjanik Tallinnast.

Maja peremeheks on keegi parun Stackberg, kes oma külalistega mängib suurte summade peale kaarte. Rebane arvab märkavat, et mängijate hulgas on ka salaluure kõrgem ametnik Meissner, kes mängib — valemängu.

Taavet Rebane läheb omal käel uurima kummalise ja õudse elamu ruume ning otsima kummitust. Ta satub pimedas kokku naisajakirjaniku Leena Kangruga ja ehmatab selle poolsurnuks. Siis jätkavad nad üheskoos ruumide läbitöötamist ja leiavad vähe aja pärast ühest toast lahtimurtud rahakapi...

Kriminaalkomissar Raudsepp, keda Leena Kangru pilkavad märkused vihastavad, tahab neiu lüüa, kuid siis astub Palu vahele ja virutab komissari nurka pikali.

Äkki kostuvad kusagilt õudsed hirmukarjatused. Jookstakse vaatama, mis lahti, ja leitakse — tapetud inimese laip, milles parun arvab ära tundvat ühe öise külalise — professor Lichtenbergi.

Leena Kangru kahtlustab kuritöös paruni teenrit Kustast ja hakkab teda küsitlema.

„Ma keelan teile selliseid küsimusi esitada,“ käratas komissar. „Siin võin ainult mina küsimusi esitada!“

Kuid siis segas vahele hr. Meissner.

„Aga, mu armas komissar, mispärast ei taha teie sellele küsimusele vastata või Kustast enast vastata lasta?“

„Sellepärast, et ma juba tean, kes on roimar,“ ütles Raudsepp väga kindlalt. „See pole mitte Kustas. Pealegi ei taha ma niigi juba küllalt keerulist asja veel keerulisemaks teha.“

„Kah seletus!“ hüüdis Palu hammustavalt. „Õnn, et mitte kõik politseinikud selle põhimõtte alusel ei tööta.“

„Teie pidage suu!“ salvas komissar kurjalt vastu. „Teie kohta tean ma ka nii mõndagi — rohkem kui teie ise arvate. Pealegi olete teie vangistatud ning ei tohi end jutu sekka segada. Ja kui ma nüüd prl. Kangru küsimusele vastan, siis ainult hr. Meissneri soovile vastu tulles. Enne, kui ma aga vastan, öelge teie, austatud prl. Kangru, kust teie arvates need tumedad plekid teie riinetele tulid? Ja ka Palu kätel on punaseid plekke. Palun, kas teie ei seletaks mulle seda?“

„See on ju nii lihtne,“ vastas Leena rahulikult, „et teie küsimus tundub mulle enam kui kummalisena: meie kolmekesi püüdsime õnnetus professorit aidata.“

„Aha,“ ütles komissar nüüd rõhuga. „Kes ütleb teile, et Kustas mitte enne teid ei käinud vaest professorit abistamas!“

„Arvatavasti siis küll teel talli, ehk kogu ni tallis eneses,“ pilkas Leena.

„Ei, kuid võib olla enne talli minekut, või pärast sealt tagasitulekut.“

„See on võimatu!“ hüüdis nüüd Palu kannatamatult vahele. „Esimene oletus on lapsik, sest ükski täie mõistusega inimene ei jookse laiba juurest minema, et tallis hobuseid vaadata. Teise oletuse juures jääb aga tumedaks, mispärast Kustas õue kaudu ringi siia tuppa tuli — selle asemel, et kasutada seda ust, mille kaudu meie laiba juurde läksime?“

„See on väga lihtsalt seletatav,“ võidurõmtuses komissar. „Kustas hirmus laiba leidmisel niivõrd, et kaotas pea ja ei teadnud mis tegi.“ Seda öelnud, pöördus komissar Kustase poole ja küsis: „Kas oli nii, Kustas?“

Mees poolkasukas noogutas ruttu pead. Võib olla isegi liig ruttu.

Seda nähes hakkas ka Rebane uskuma, et Kustas oli süüdi.

„Kas olete nüüd rahul?“ küsis Raudsepp.

Meissner kehitas vastuseks kuidagi ebamääraselt õlgu. Komissarile nähtavasti aga jätkus sellest.

„Nüüd seletage meile, Kustas, kuidas teie selle ilmaga paruni hüüdu talli juurde kuulsite. Tuul hulub ja vingub ju nii koledasti ja tall on ju lossi taga?“

„Ma kuulen väga hästi, preili,“ vastas mees rahulikult.

„Noh, mida soovite veel kuulda,“ pahvatas komissar võidurõmsalt. „Nüüd kukkusite jällegi detektiivimängimisega sisse!“

Leena pöördus välkkiirelt komissari poole.

„Teie teate ju muidugi kõike paremini kui mina, hr. komissar,“ ütles neiu ägedalt. „Sellepärast võite mulle vist kergesti öelda, kust on pärit see pruun plekk Kustase kuuel? Ma mõtlen nimelt seda plekki, mis siis paistab, kui Kustase kasuka hõlmad eest lahti on?“

Kõik vaatasid nüüd Kustasele, kelle kasukahõlmad olid eest lahti. Kõik nägid nüüd ka, et tema kuuel oli tõesti tume plekk, mis sarnanes neile plekkidele, missugustega oli kaetud tapetud professori öökuub...

14.

Kustas seisis kahvatunult ja segasena. Kõigi silmad vaatasid õudset plekki tema kuuel. Tahtmatult tõmbas Kustas kasukahõlmad kinni, nii et plekk enam ei paistnud.

„Kustas, sa võid nüüd minna,“ pöördus komissar uuesti Kustase poole. „Pea, veel midagi! Kutsu endale paar meest abiks ja viige laip mõnda teise tuppa. Puhastage siit ära ka kõik vereplekid!“

„Nüüd palun ma härraseid tagasi minna,“ käsutas komissar enda ümber seisvatele meestele. „Tahan veel mõned sõnad prl. Stackbergiga kõnelda. Rõhutan veel kord, — et kõige kohasem on rahulikuks jääda. Veel täna öösel vangistatakse kurjategija. Muide — selles saab teile suur üllatus.“

Kõik lahkusid toast, nagu seda komissar soovis. Palu ja Rebane aga hiilisid laiba juure tagasi. Seal polnud kedagi — nähtavasti oli Kustas läinud mehi kutsuma.

„Leena Kangru arvamine on kahtlemata õige,“ sosistas Rebane.

„Komissar on idioot või ...“ pomises Palu ja kummardus alla laiba poole.

„Või?“ küsis tema sõber.

„Või — roimar,“ vastas Palu rahuliku enesekindlusega ja tõmbas Rebase suureks imestuseks laiba jalast ühe kinga.

„Mis sa nüüd teed?“ küsis Rebane erutatult.

Palu ei vastanud midagi ja valgustas taskulambiga surnu jalast võetud kinga ja ka jalga ennast. Palu näis midagi suure hoolega uurivat ja vaikis ikka veel tükk aega kangekaelselt.

„Sa otsid vist küll mingeid jälgi?“ küsis Rebane kannatamatult.

Palu ohkas, pani siis kinga jälle laiba jalga tagasi ning tõusis püsti.

„Siin pole tegemist mitte ainult roimari leidmisega, sõber Rebane,“ ütles ta väga tähendusrikkalt. „Siin majas sünnib midagi väga isearalikku, mida meie küll uduselt aimame, kuid selgitada ei saa. Ja mina arvan, et meie ei saa sellele saladusele põrmugi lähemale, isegi siis, kui meie, näiteks, kindlaks teeme, et Kustas tõesti tappis professori. Mitte suurte sündmuste abil ei saa meie kummalisele mõistatusele läheneda, vaid pisiastjadega, — nagu see siin.“ Sellejuures osutas Rebane oma jalaninaga surnu kingale.

„Ja milles seisab see väike pisiasi?“ küsis Rebane põnevalt.

„Ma tahaksin nii väga teada,“ ütles Palu mõtlikult, „mispärast rikas mees, kes omab nii kalleid kingi ja hommikukuubi, kannab kingi nr. 42?“

„Sellepärast, et tal on suured jalad,“ hüüdis Rebane pettunult ja pahaselt, sest ta arvas, et sõber temaga naljatab.

„Kuid tapetud professori jalgade suurus on kõige rohkem 40,“ seletas Palu kannatlikult edasi.

15.

Rebane vaikis sekundi jahmunult.

„Kas ehk ei ole siin tegemist eksitusega?“ küsis ta viimaks.

„Ei,“ vastas Palu väga kindlalt. „Ma panin kohe mehe kingi tähele, sest need ei sobinud ju põrmugi hommikukuue ja öösärgiga. Peale selle tundus mulle, et väikese mehe kohta olid ta jalad haruldaselt suured.“

„Sul on õigus,“ arvas Rebane mõtiskledes. „See on tõesti kummaline. Siin ei tea midagi oletada. Poleks käesoleval juhtumil tegemist jalajälgedega, ütleksin ma: roimar pani professorile oma kingad jalga, et nii oma õigeid jälgi hävitada. Kuid nüüd ei pea see oletus paika, sest väljas on nii kange tuisk, et see hävitab jäljed silmapilkselt, ja roimari ei tarvitse nende pärast tunda vähematki muret.“

„Esiotsa ei saa meie midagi paremat teha kui peame selle pisiastja meeles, katsume leida veel teisigi ja püüame nad siis kooskõlastada,“ arvas Palu. „Nüüd aga peaksime võtma ette põhjaliku lossi läbiotsimise. Komissar jättis selle mingil põhjusel tegemata.“

„Teeme siis kähku!“ sosistas Rebane. „Kuuln samme! See on vist Kustas oma meestega.“

Kähku lahkusid mõlemad sõbrad nüüd toast. Õnneks oli sellel toal veel üks teine uks, seega polnud neil vaja karta, et komissar Raudsepp neid oleks võinud näha.

Kuid saatus oli selle otsustanud siiski teisiti. Vaevalt olid nad toast jõudnud väljuda, kui juba kuulsid komissari käskivat häält:

„Pea! Käed üles!“

Kohe selle järele seisid nad taskulambi heledas kiirtevihus.

„Aha!“ rõõmustas Raudsepp. „Härrad Rebane ja Palu kõnnivad salajasi teid! Kas ma tahan teada, mida teie siit otsite?“

See oli Rebane, kes vastas:

„Kuna teie osutusite täiesti saamatuks roimari tabamiseks, siis olime sunnitud seda ise katsuma teha.“

„Käige kuradile! Kui sageli olen ma teile öelnud, et see on ainult minu asi,“ hüüdis Raudsepp toorelt ja üleolevalt. „Minge kohe tagasi teiste juure. Seal on mul kergem teie järele valvata.“

Palu tahtis jälle vastata teravalt, kuid taskaalukam Rebane lükkas ta kõrvale, ja Palu leppis sellega. Vaikides täitsid nad komissari käsu ja läksid sinna tuppa tagasi, kus olid kõik teisedki. Komissar saatis nad kuni selle toa ukseni ja pöördus siis ise tagasi. Seda oli Rebane lootnudki.

„Meie katsume uuesti,“ sosistas Rebane Palule, „siin on veel mitu teist ust, millede kaudu meie ehk võime...“

Ta ei saanud lõpuni kõnelda, sest proua Winfried tuli nende juure.

„Noh, kas leidsite midagi olulist?“ küsis ta kuidagi murelikult. „Teie ei peaks selles majas üksinda ringi kõndima. Pole sugugi võimata, et teiega juhtub samuti nagu professoriga.“

„Hm...“ pomises Rebane. Talle ei meeldinud hästi see mure nende pärast, ja just sellepärast mitte, et ta aimas selle taga mingit põhjust, millel polnud midagi tegemist sõbralikkusega. „Kas teie tundsite professorit?“ küsis Rebane äkki.

„Jah, natuke,“ vastas proua nagu veidi hahameelselt. „Teda sai nii harva näha. Alati töötas ta oma leiutise kallal. Avalikult öeldud, mina ei uskunud kunagi seda tema leiutist.“

„Selles pidi siiski midagi õiget olema,“ ütles Rebane tasakesti, otsekui iseenesele, kuigi ta tegelikult oli hoopis teisel arvamisel, „muidu poleks teda ära tapetud. Seda tehti kindlasti ainult sellepärast, et temalt ta leiutist röövida.“

„Teie arvate siis ka, et see sündis sellepärast?“ küsis proua ruttu.

Rebane noogutas pead.

„Milleks muidu oleks seda tehtud? Kas oli ta rikas või oli tal ehk vaenlasi?“

„Ei, rikas ta ei olnud ja vaenlasi polnud tal vist ka mitte,“ arvas proua vähese mõtlemise järele. „Võib olla on teil õigus... Jah, kui ma nüüd selle asja üle pikemalt järeelt mõtlen, siis tuleb mulle meelde. Siin oli vist küll see leiutis mängus...“

Nad vahetasid veel paar pealiskaudset sõna, ja siis oli see jutt lõppenud. Rebane ja Palu kõndisid näiliselt sihita mööda tuba ringi ja kõnelesid siin-seal inimestega mõned sõnad. Inimesed olid erutatud, ja Rebasel ja Palul tuli vastata nii mõnelegi ärevale küsimusele. Varsti olid mõlemad sõbrad nii märkamatuult jõudnud väljakäigu ukse juure.

„Ma tahaksin meeleldi teada,“ ütles Palu tase, „kes seekord kellegi üle trumpas? Kas sinu tema või tema sinu?“

„Kuidas seda võtta,“ vastas Rebane kuivalt, „tema ei saanud minult midagi teada, sest vaevalt ta minu sõnu usub, kuid mina tean nüüd, et proua Winfried tahaks meid mõnesugustel põhjustel eksiteele viia.“

Seda kõneldes olid mõlemad jõudnud ukse juure. Palu avas selle ettevaatlikult ja astus välja. Juba tahtis Rebane temale järgneda kui kuulis Leena Kangrut oma nime hüüdvat.

Rebane polnud just eriti rõõmus selle segamise pärast, kuid ta jäi siiski paigale.

Neiu lähenes Rebasele sõnalausemata. Alles siis, kui ta oli jõudnud noormehele päris lähedale, küsis ta tasa:

„Kas teate, missugused tulemused olid Marie Stackbergi ülekuulamisel?“

„Ja ning ei,“ vastas Rebane kannatamatult. „Ma usun vaevalt, et need tulemused kuigi tähtsad võivad olla.“

Neiu naeratas.

„Teil näib kangesti kiire olevat, härra Rebane,“ ütles ta sõbralikult. „Sellepärast ei taha ma teid ka üksikasjadega kinni pidada ja asun

kohe peasja juure: Marie Stackberg teatas, et tema pole üldse parun Stackbergi tütar. Sellest jätkub teile arvatavasti?“ Ja neiu tahtis teha minekut.

„Pidage! Ärge siis kohe ära jooksk,“ hüüdis Rebane pahaselt. „Teie peate mulle ütleva...“

„Ainult siis, kui teie mulle ütlete, kuhu teie nii suure hooga ruttate,“ katkestas neiu Rebase küsimuse.

Rebane ei kahelnud kaua. Iga silmapilk võis ju komisar tulla ja nende plaani nurja ajada.

„Mina ja Palu tahtsime lossi põhjalikult läbi otsida,“ ütles ta süngelt. „Ja nüüd, palun öelge mulle...“

„Kui ma tohin tulla kaasa, — siis heameelega,“ vastas neiu ruttu ja vaatas paluvalt Rebasele otsa.

„Olgu siis minugipoolest,“ lausus Rebane. Ta tahtis veel mõned küsimused esitada, kuid loobus ja lootis, et tal jätkub selleks aega ka teises toas. Ruttu avas ta toa ukse, lükkas Leena enda ees välja ja järgnes siis ka ise temale.

Teises toas oli aga kottpime, ja Rebane jäi algul päris nõutult seisma, hüüdes tasase häälega „Palu!“ Ta valgustas oma lambiga ümbrust ja hüüdis veel kord „Palu! Palu!“

Kuid Palu polnud kusagil näha ja Rebane pidi leppima teadmiseaga, et ta sõber oli jälle kusagile kadunud. Nüüd oli tal isegi heameel, et Leena oli temaga kaasas. Oli ikka nagu vähe julgem selles õudses lossis kahekesi käia kui üksinda.

„Jutustage mulle kõik, mis teate,“ nõudis Rebane Leenalt, kui nad kiiresti läbi pimedate tubade läksid. et aga võimalikult ruttu komisarist kaugemale jõuda.

„Marie Stackberg ütles, et tema ei olegi Marie Stackberg, vaid, et tema nimi on Hemmer,“ jutustas Leena tasase häälega. „Marie rääkis veel, et teda peetavat siin juba pikemat aega vangis ja sunnitavat esinema paruni tütreks.“

Rebane jäi seisma — nii väga üllatas teda see teade.

„Kuid see on ju uskumata?“ hüüdis ta.

„Seda ütles ka komisar,“ vastas neiu rahulikult. „Raudsepp arvas aga, et see pole muud kui erutatud fantaasia vili. Sedasama ütles ka parun ise.“

„Seda kõike on ju nii kerge kindlaks teha,“ arvas Rebane. „Siin peab ju leiduma inimesi, kes teavad, kas Marie on paruni tütar või mitte. Näiteks proua Winfried...“

„Proua Winfried tõendas kohe, et Marie on paruni tütar, ja 4—5 teist külalist tegid sedasama.“

Rebane tahtis midagi vastata, kuid samal hetkel pani neiu oma käe hoiatavalt tema käsi-varrele ja kattis teise käega ta lambi valguse.

„Seal, paremal,“ sosistas ta. „Ma näen seal valgust.“

Nüüd nägi seda ka Rebane. See oli nõrk, kuid pikk valgusejuga, mis paistis põranda lähedalt, ja Rebane teadis kohe, et see paistis ühe valgustatud toa ukse alt.

Ettevaatlikult hiilis ta pimedas selle toa ukse poole. Ta ümber valitses pilkane pimedus, sellepärast hoidis ta oma käed väljasirutatult ees, et mitte mõne asja vastu tõugata ja nõnda müra teha. Sama ettevaatlikult astus Leena tema järel.

Nüüd ulatusid Rebase käed vastu ust. Ta kummardus alla ja püüdis lukuaugust sisse vaadata. Võti oli väljaspool. Osavasti ja vaikselt, nagu seda oskab ainult vilunud inimene, tõmbas ta võtme käratult lukuaugust välja ja vaatas nüüd läbi lukuaugu tuppa.

See, mis ta nägi, oli küllalt imelik. Suurel laual, mis asetses keset tuba, oli vanamoeline petrooleumilamp punase sirmiga. Sama laua peal oli veel hulk väikseid läikivaid asju. Seljaga vastu ust istus mehekuju, kes oli riietatud täpselt samuti nagu tapetud professori. See mees istus sügavasti laua kohale kummardunult. Pikk öökuub kattis ta keha üleni nii, et selle alt paistsid ainult ta paljad jalad.

Rebane astus nüüd vähe kõrvale ja laskis ka Leenat lukuaugu kaudu tuppa vaadata. „Mis teie sellest kõigest arvate?“ küsis noormees ärritatult.

„Laual on kalliskivid,“ vastas Leena sosistades. „Võin kihla vedada, et need kalliskivid olid varemalt lahtimurtud kapis.“

„Sedasama arvan ka mina,“ vastas Rebane elavalt. „Kui see tõesti on nii, siis — ometi viimaks — on roimar meil käes.“

Ja enne, kui Leena sai lausuda sõnakestki, lükkas Rebane ukse lahti ja, käes laskevalmis revolver, tormas uksest sisse.

„Käed üles, roimar,“ hüüdis ta ähvardavalt, nii ähvardavalt, et mees laua ääres sööstis hirmukisaga toanurka.

16.

Esimene mõte, mis Rebasel peast läbi vilksatas, oli, et see mees sarnanes küll vaevalt roimariiga. Ja ka ta ülevalpidamine ei sarnanud sugugi kurjategija omaga. Mees seisis kõigest kehast värisedes seinä ääres ja põrnitses Rebasele näkku. Ta silmad olid vesised ning täis suurt hirmu, kuid ta huuled liikusid ja näpud sõrmitseisid närviliselt punakat habet, milles leidis rohkesti halle karvu. Ninal olid sellel mehel kuldraamidega prillid, nagu mõnel koolmeistril. Kallis öökuub oli eestlahiti ja selle alt paistis kallid õopesu ning punaste karvadega kaetud jalsääred.

„Käed üles,“ kordas Rebane, kuigi ta selle käsu täitmisele erilist tähtsust ei annud. See mees ei näinud põrmugi sellisena välja, et ta oleks kuidagi hädaohtlikuks võinud saada.

Mees karjatas teist korda. Kohe selle järel hakkas ta uuesti liikuma ja jooksis hoolimata tema peale juhitud revolvritorust ukse poole. Kiirel jooksul kaotas ta enne ühe ja siis teise tuhvli jalast, jäi jalgupidi vaiba taha kinni ning päästis enda siis meeletliku hüppega kukkumisest. Jõudnud ukse juurde, sattus ukse käepide ta öökuubesse. Kuid ka see ei takistanud ta jooksu, öökuub kärises lõhki, ja enne kui Rebane õieti taipas, mis oli juhtunud, oli lõhkise öökuuega mees juba pimedusse kadunud. Ainult ükselingsi külge oli jäänud rippuma tükk põgenenud mehe öökuuest.

Rebane polnud põgeniku pihta meelega laskunud, sest ta oleks võinud sellega teha saatusliku vea. Kuid vihane oli ta siiski, et tundmatu mees oli ära jooksnud.

Siis kuuldus Rebase seljatagant Leena rõõmsat naeru. See naer suurendas veelgi Rebase pahameelt.

„Kas oli küll naljakas?“ küsis ta kurjalt ning pöördus Leena poole. Neiu istus toolil ja naeris kõigest hingest, naeris nii, et tal pisarad silmist alla jooksid.

„Küll oli see aga naljakas,“ oigas neiu. „Kas nägite ta jalgu? Need olid nagu kepid, ütlen ma teile! Ja need prillid ta ninal! Kuidas see poiss jooksis ja hüppas! Ning härra Rebane seisab seal juures ja vaatab oma kauaotsitud roimarile järele ja ei liiguta oimugi.“

„Ma oleksin ta ju võinud maha lasta, kuid mul oli tunne, see ei olnud sugugi roimar,“ vastas Rebane teravalt.

„Mis teie ütlete?“ ässitas neiu kelmikalt. „Teil oli niisugune tunne? Ka mina kahtlen veidi selle juures, et just see mees roimar on. Nüüd öelge mulle aga, mida tegi see mees siin, kui ta roimar ei ole?“

Rebane ei vastanud midagi. Ta seisis laua ääres, mille juures mõne minuti eest oli istunud ärajooksnud mees, ja vaatas tähelepanelikult väikseid hiilgavaid kivikesi, mis olid laual. Ta taipas kohe, need polnud järele tehtud kalliskivid, vaid ehtsad juvelid, mille väärtus oli õige suur.

Nüüd astus ka Leena lähemale.

„See kivike maksab vähemalt oma viistuhat krooni,“ ütles neiu veendunult ja vaatas üht kalliskivi lambivalguses lähedalt. „Ja see siin... ja ka see... härra Rebane... kui see poiss ehk siiski oli kelm?“

„Kas olete täiesti kindel, et need kivid on ehtsad?“ küsis Rebane neiuult.

„Nii võivad ainult ehtsad kalliskivid sädeleda,“ ütles Leena kindlasti ja ulatas Rebasele paar kalliskivi vaatamiseks. Need olid eriti ilusad kivid. „Võite mind uskuda, ma tean kalliskividest mõndagi.“

„See teeb selle asja veel keerulisemaks,“ vihastas Rebane uuesti.

Kristuse kannatamisete Jeruusalemmas millel märgitud 14 kohta, kus Jeesus peatus risti kandes. Pildil kannatamisete viienda (*) ja kuienda (**) peatuse vahel. Tee kohal olevad võlvid olla ehitatud kohtadele, kus Jeesust löödi.

Siis võttis ta oma taskuräti, korjas kõik laual olevad kalliskivid hoolikalt selle sisse ja pistis siis tasku.

„Nüüd olete teie kalliskivide varas,“ ütles Leena naeratledes. „Komissar Raudsepp võtab teid selle eest vastutusele.“ Ja jälle naeris ta kelmikalt.

Rebane silmitses hoolega põgenenu tuhveleid ja leidis, et nende suurus pidi olema umbes nr. 42.

„Teil on silmatorkavalt hea tuju,“ ütles Rebane Leenale viivu aja pärast. „Mina aga ei taipa, mis võiks olla sellise roosilise tuju põhjuseks. Siin selles majas sünnib väga tõsiseid asju, isegi inimesi on siin tapetud, kuid see kõik ei näi teid põrmugi liigutavat. Kas olete teie nii süd ametu, või on teil mõni eriline põhjus rõõmustamiseks.“

Neiu kitsas nägu muutus järsku väga tõsiseks.

„Mul on selleks tõesti eriline põhjus,“ ütles ta tasa. „Kuid sellest hoolimata ei unustaks mina tapetud professorit ja ka tema leiutist, kui see tõesti...“

„Kas teie siis ei usu kadunud professori leiutisse?“ küsis Rebane, kes neiu viimastes sõnades arvas märkavat pilget.

„Ei,“ vastas neiu otsustavalt, „ma ei usu isegi professorit.“

Rebane põrnitses nüüd neiu imes-
tunult näkku.

„Teie räägite nõnda, nagu teaksite teie rohkem kui teised siinsed inimesed,“ pomises ta.

„Selles teie eksite, härra Rebane, mina tean täpselt sama palju nagu teisedki siin,“ vastas neiu ruttu.

„Aha! Nüüd hakkab teist juba selgemini aru saama. Teie teate siis, kes on see, kes tappis professori, ehk õigemini selle mehe, kelle meie leidsime tapetult ja keda parun nimetas professoriks?“

Muidugi, seda ma tean,“ vastas neiu rahulikult. „Andsin ju seda komissarile küllalt selgesti mõista...“

„Seda ma kuulsin... kuid veel midagi! Teie ütlesite ju, et teil on eriline põhjus rõõmustamiseks... Kas ma tohin küsida, mis põhjus see on?“

Neiu vaatas noormehele näkku ja ei teadnud nähtavasti, mida teha.

„Ma ei tea...“ algas ta ebakindlalt ja vaatas Rebasest mööda. „Asi puutub nimelt teisse... Viimaste tundide kestel tekkis mul mulje, et teie ei ole see, kelleks mina teid pidasin...“

Neiu kogeles ja vaikis siis. Rebane mõistis, et see vaikimine tähendas küsimust.

„Preili Kangru,“ ütles ta pikkamööda, „ma tean, et teie olete salakuulajanna. Kuid see pole käesoleval hetkel tähtis, kuna halva ilma tõttu ei saa meie kumbki siit lahkuda. Seega oleme meie teatava määrani liitlased. Kuid niipea kui tuisk lakkab, olen ma jälle teie vihaseim vaenlane, kes on teile kardetavam kui ükski teine siin lossis. Mõelge selle üle järele, enne kui on juba hilja. Muud paremat nõu ei tea ma teile anda.“

„Täna,“ ütles neiu jällegi kurvalt. Nüüd polnud Rebasel enam põhjust Leena liigse lubusa tuju üle nuriseda. „Niisiis ikkagi...“ lissas neiu kurvalt juurde. Siis vaatas ta noormehele teravalt silma ja küsis: „Ja kuidas jääb teie lubadusega, et aitate mind igal juhul?“

Rebasele meenus, millistel asjaoludel ta selle lubaduse oli annud, ja — punastas.

„Nii kaua kui meie viibime siin lossis, võite teie kindlasti minu abi arvestada,“ vastas Rebane viivu pärast tõsiselt. „Kuid pärast seda olen ainult luureameti agent. Kas saite minust aru?“

(Järgneb.)

Ernst Enno †

Vanameistri Vilde järgi viis surm 9. märtsil meie kirjanike perest jällegi ühe silmahakkavama kuju — Ernst Enno. Küll ehk vähemtuntuma kõige nooremas generatsioonis, kuid seda ainulaadsema ja algupärasema eesti luuletajate seast.

Ernst Enno oli laulik, kes sündinud luuletajaks ja eestkätt just iseseisvaks, koolidest ja vooludest mõjutamatuks. Ehk kui mõjutamisest saab olla juttu, siis Enno vaimu ilma iselaadseks kujunemist võis tingida ainult ta varajase nooruse elutingimused. Eraldi, kogu muust maailmast lahus seisvas vanemate kodu, kus luuletaja 1875 a. esimest korda nägi päevavalgust;

Kuigi Ennos oleme kaotanud ühe meie pärast-ärkamisaegse luule omapärase kultiveerija, tema surma puhul siiski võiks paradoksaalselt väita, et luuletaja ise oma surmatunnile vastu läks vabana inimlikust kartusest, otse suremise tahtega. Sellist usku ja arvamisest põhjendab just Enno luule filosoofia ise. Enno oma värsides tajub mingisugust nägemuslikku ja müstilist jumalust, luuletaja õhetavalt valuliseks sooviks on vaid ühineda selle jumalusega. Ennole kui jumalust tajunud inimesele maine elu on vaid puur, hall laul. Selle äratundmise põhjal ristib ta ka oma parema luuletustekogu „Hallideks laludeks“.

Nende nägemuslike luuletuste kõrval on E. Enno annud rea üldtuntuid pildi- ja tundmusterohkeid lapsepõlve ja kodu armsust käsitavaid laule. Nagu „Vanaisa surm“, „Kolm eite“, „Võiks otsast alata“, „Nüüd öitsvad kodus valged ristikheinad“ jne. Kokku on Enno avaldanud vaid neli kogu luuletusi. Tema ei rühkinud luuletada ega pannud värsse paberile tahtega, vaid ainult tagasihoidmatu sisemise tungi survel.

Enno indiaalikult usulis-filosoofilise mõtteilma üle on palju vaieldud, pole temale vastavaid kujusid õietileitua ka väliskirjanduses. Enno ise aga vaikis, ei avaldanud sõnagi nendest müstilistest nägemustest, mis sundisid ta sulge nii isesuguselt liikuma. Nüüd on vaikinud...

JOHN GALSWORTHY

SALTA PRO NOBIS

„Tantsutar, auvääriline ema, on nii kurb. Ta istub vaikselt ja toetab pea kätele. Ta vaatab tühjusesse. On kahju teda niiviisi näha. Ma rääkisin talle, et ta peaks paluma, auvääriline ema, aga ta ei või, tal ei ole usku. Ta ei taha isegi pihtida. Ta ei usu mitte midagi — ta on pagan. Mida peaks tegema, auvääriline ema — et ta meel muutuks veidigi rõõmsamaks eelseisvatel tundidel. Ma püüdsin teda veenda, et ta mulle jutustaks oma eluloo. Ta ei vasta. Ta istub ja vaatab tarretanud pilgul tühjusesse. Mul on südamest kahju teda niiviisi näha. Kas ei leidu midagi, millega võiks teda veidi lohutada, enne kui ta peab surema? Nii noor ja täis elu, nii ilma usuta surma minna! Saada maha lastud — nii noorena ja ilusana; see on kohutav, auvääriline ema!“

Vanaldane väike õde tõstis käed ja pani ristamisi üle rinna hallis lõuendis. Ta pehmed, pruunid silmad vaatasid üles ja uurisid nagu enda ees, mis oli nii vahakahvatu tanu ja sileda, halli lahu all. Sirge, kõhn, peaaegu kehatu enda hallis ja valges riides seisab abtiss ja mõtles järgi. Naisspioon tema hoole all, mustlase verega tantsutar, nii õeldi — või oli ta mauri päritoluga? —, kes oli oma armsamalt, prantsuse meremehelt, saladusi välja meelitanud ja need Hispaanias sakslastele müünud. Ülekuulamisel tehti ta süü kindlaks, räägiti. Ja ta toodi kloostrisse ning õeldi: „Hoidke ta siin viieteistkümnendani. Ta on siin kindlamas kohas kui vanglas.“ Maha lastud saada — naine! See oli jõe! Ja siiski — kas ei olnud sõda? See sündis Prantsusmaa eest!

Ja vanimale õele alla vaadates vastas abtiss:

„Ma katsun seda, mu tütar. Vii mind ta kambrisse.“

Nad astusid tasa sisse. Tantsutar istus oma voodil. Ta palgeilt oli värv kadunud, neil oli ainult idamaa vere helepruun varjund. Silmakulmud kitsas näos olid veidi viltu joonistatud; must juus kujundas tema otsaesisel ümberpööratud V; ta meelsad, aga õrnad huuled lasid helkida valgeid hambaid. Ta ristipandud käed näisid tahtvat tagasi hoida leeki painduvas kehas. Ta silmad, mis helkisid nagu malaga vein, vaatasid kaugusesse, läbi valgete seinte, läbi külastajate, nagu kinnipüütud leopardi silmad.

Auvääriline ema rääkis:

„Mida võime meie teha sinu heaks, minu tütar?“

Tantsutar kehitas õlgu.

„Sa oled õnnetu, mu tütar. Mulle õeldi, et sa ei palveta. Kui kurb see on!“

Naeratus, mis lendas üle tantsutari näo, oli kui õiemee maik, kui magus heli, kui pikk suudlus; ta raputas pead.

„Sind ei taheta mitte piinata nende küsimustega, mu tütar; sinu õnnetus läheb meile südamesse. Meie saame sinust aru. Vast tahaksid lugeda mõnda raamatut, võibolla veidi veini juua, midagi teha, mis juhiks su mõtted mujale?“

Tantsutar pani käed kukla taga kokku. Liigutus oli ilus, painduv — terve keha imekaunis. Kahvatu puna tõusis abtissi vahakarva palgesse.

„Kas sa ei tahaks meile tantsida, minu tütar?“

Naeratus libises jälle üle tantsutari näo ja ei kadunud enam.

„Oh, heameelega! See teeks mulle rõõmu, armuline proua!“

„Nii on hea! Käsen sulle sinu riided tuua. Täna õhtul refektooriumis peale sööki. Kui tahad muusikat, mängitakse klaverit. Õde Mathilde mängib väga kenasti.“

„Muusikat — paar lihtsat tantsu. Armuline proua, kas ma tohin suitsetada?“

„Kindlasti, tütar. Ma saadan sulle sigarette.“

Tantsutar sirutas välja enda käe. Abtiss tundis enda kitsast kätt soojalt surutavat. Homme on see käsi külm ja eluta!

„Nägemiseni, minu tütar..!“

„Tantsutar tantsib meile!“ Nii räägiti kõikjal. Oodati põnevuses nagu mõnda imet. Klaver seati õigesse kohta, muretseti noote, istuti sosistades õhtulauas. Kui kummaline kõik oli! Pikkadel pinkidel seina ääres istus kuuskümmend halli kogu tanudes ja ootas, keskel auvääriline ema, klaveri ees õde Mathilde.

Enne tuli vanaldane õde, siis hõljus tantsutar kiikuval sammul läbi pika valge refektooriumi, üle tumedast tammepuust põranda. Iga pea oli kõrvale pöördud — ainult auvääriline ema istus liikumatult. Kui mitte üks kui teine lubamatu mõte ei kerkiks!

Tantsutar kandis mustast siidist kleiti ja hõbekingi ja sukki; ümber tema talje väänles kuldne vöö, üle ta rinna hõberiiet musta pitsiga; ta käed olid paljad; ta mustis juukseis oli punane õis, ja käes hoidis ta musta elevantluust lehvikut. Ta huuled olid vaid veidi minigitud, ta silmakulmud ainult kergelt mustaga üle joonistatud; ta puuderdatud nagu sarnanes maskiga, ta seisis mahalöödud silmadega otse keskel. Õde Mathilde hakkas mängima. Tantsutar tõstis oma lehviku. Selles hispaania tantsus ta vaevalt liikus kohalt, hõljutas end, vabises, keerutas ringi ja jälle rahunes. Tema silmad aga liikusid kiiresti ühelt näolt teiselt, millel peegeldusid niimitmesugused tunded — uudishimu ja kahtlus, lõbu, kartus, hirm ja jälle uudishimu. Õde

Mathilde lõpetas mängu. Tasa- ne sumin jooksis piki nunnade rida, ja tantsutar naeratas. Õde Mathilde hakkas jälle mängima; hetk seisis tantsutar kuulatahes, kui tahaks ta kinni püüda muusika rütmi; siis hakkasid ta jalad liikuma; huuled kergelt avatud, hõljus ta edasi, rõõmus ja armas, muretu kui liblikas. Ja kõigi ootusvalmis nägudel oli naeratus, ja tasast rõõmu ja ärevuse suminat oli kuulda.

Abtiss seisis liikumatult, tugevasti kokkusurutud huultega ja ristamisi pandud kätega. Pildid minevikust tõusid ta vaimus ja kadusid jälle kui kujud imelikust vanast mängutoosist. Ta mõtles jälle enda kihlatule, kes saksa-prantsuse sõjas oli langenud, ja kuus ta sellepeale kloostriisse läks, — nii kaua aega oli sellest juba möödas! See tantsutar seal oli pagana- maailmast, see, punase õiega juustes, valge näoga, säravate silmadega äratas temas igatsuse ta enda rõõmsa nooruse järgi, mis siis äkki näis olevat surnud ja mille ta mattis siia kloostriisse.

Muusika vaikis ja algas jälle. Nüüd oli see Habanera, mis äratas mälestusi — salajasi, tunglevaid, tumedaid mälestusi sellest maetud noorusest. Auvääriline ema pööras enda näo vasakule ja paremale. Kas oli ta targasti toiminud? Nii palju kogemusteta olevusi, nii palju noori südameid! Ja siiski, kuus oleks ta muidu selle vaese paganlapse viimaseid tunde võinud kaunistada — neid väheseid ülejäänud tunde! Kui õnelik ta oli tantsides! Kuidas kogu ta olemus lõi lõkkele! See oli hirmuäratav! Iga silm oli ta küljes, isegi õde Luise silmad, kõikide silmad oli ta kütkestanud, nagu madu vangistab jänese. Abtiss peaaegu naeratas. Vaene õde Luise! Ja seal, just nende hirmunud, vastu tahtmist kütkestatud silmade kõrval nägi ta noort õde Mariet. Kuus laps pärani silmadega, avatud huulil teda vaatas! Õde Marie — kes veel nii noor oli. — alles

hiljuti sai kaksikümmend — ta kihlatu langes sõjas — alles aasta eest! Õde Marie — ilusaim kogu kloostri! Kui kõvasti olid ta käed süles kokku surutud! Ja — aga see oli ju õde Marie, kellel alaliselt viibisid tantsitari pilgud, õde Mariele oli määratud iga ta keerleva tantsu, ta painduva keha liigutus. Õde Mariele tuli ja kadus kummaline õrn naeratus ta janustelt huultelt. Ja kogu õhtu jooksul paistis, nagu ei saaks tantsutar enam õde Marie valla, nii kui mesilane klammerdub oma lemmiklille õiele. Ja auvääriline ema mõtles: oli mu tegu armastuse või kuradi tegu?

Otse nunnade rea eest mööda hõljus tantsutar; ta silmad leegitsesid, ta nägu oli uhke. Sütitav pilk tabas õde Mariet, liigutus lehvikuga, õhku hajuv suudlus.

„Gracias, Senoras! Adios!“

Ja hõljuval sammul, nagu ta tulnud, libises ta jälle üle tumedast puust põranda; väike vana õde järgnes talle.

Ohe tõusis pikkadest nunnade ridadest, ja — päris selgesti — nuuksumine!

„Minge endi kambritesse, minu tütre! Õde Marie!“

Noor nunn astus ette; ta silmad olid pisarais.

„Õde Marie, palu Jumalat, et ta andestaks sellele vaesele hingele ta patud. Ah jaa, mu laps, see on kurb. Mine oma kambritesse ja palveta!“

Millise graatsiaga lapsuke eemale sammus! Ka tema oli noor ja ilus, ja auvääriline ema ohkas...

Külm, hall hommik, väljadel oli kerge lumi. Messi ajal viidi tantsutar ära. Siis, mõne hetke pärast, kogupauk! Värisevate huultega palvetas auvääriline ema hinge eest, kes nüüd Jumala palge ees tantsis...

Sel õhtul otsiti õde Mariet ja teda ei leitud kusagilt. Kahe päeva pärast tuli kiri.

„Anna mulle andeks, auvääriline ema. Olen tagasi pöördunud ellu. Marie.“

PÕHJAMAA ÕIIS

J. O. Curwood'i romaan

Senine sisu:

Philip Whittemore on siirdunud Põhja-Kanadasse, kus ta suure tööstuskontserni esindajana ja osanikuna teeb eeltöid uue ettevõtte rajamiseks. Ta kutsub siia põhja ka oma sõbra, kunstnik Tom Gregsoni. Philip Whittemore'il on omad mured, ja niipea kui sõber saabunud, juhib ta jutu nendele. Ühtelugu olevat tulekahjusid, mis palju hävitavad kontserni varandusi, ja ka muid õnnetusi. Kindlasti olevat siin tegev kuri käsi. Philip Whittemore näitab Tom Gregsonile kirja, mille ta juhuslikult saanud, mis aga kellegile teisele adresseeritud. Selles kirjas keegi „lord Fitzhough“ annab juhtnööre kihutustööks ja opereerimiseks firma vastu, mille osanikuks ja pioneeriks Whittemore. Whittemore teatab ka, et siia, põhja, tuleb firma peadirektor Brokaw oma tütre Helenega, et aidata lahendada rasket seisukorda. Paul läheb välja jalutama ja Tom hakkab joonistama kellegi väga ilusa naise pilti, keda ta hiliti siin ümbruses näinud. Jalutuskäigul Whittemore aga saab tuttavaks ühe indiaanlase moodi noormehega, kelle nimi Pierre, ja selle õe Jeanne'iga, kes väga sarnane Helenele ja armas. Mõne päeva pärast jõudis laevaga kohale Brokaw tütreaga. Laevale sadamasse vastu minnes kohtab Philip ka Pierre'i ja Jeanne'i. Tal õnnestub viimasega kokkuleppida kohtamise asjus sama päeva õhtul. Kuid samal päeval leiab Philip koju minnes, et sõber Gregson on kadunud ühes oma joonistatud pildiga. Pärast läheb Philip korraks Helene poole.

„Ja teile meeldib too uus elu?“

„Oo ja, seni küll.“

Helene ilusad hallid silmad ristlesid Philipi omadega. Kunagi polnud Philip näinud neit nii ilusana. Kas oli see kaminatule valgus, mis muutis Helene näo nii kauniks?

„On näha, et olete teine,“ ütles Philip, „teie silmis juba peegeldub metsade sügavus ja mägijärvede sina!“

Kerge puna tõusis Helene näole.

„Teil võib olla õigus. Veetsin terve pool suvet maal meie mõisas, just järve kaldal — siis reis. Meretuuled, jäämäed! Mu nahk on kare kui liivapaber. Ma ei kannud isegi kindaid laeval. Tulin siia, et võidelda teie kõrval. Mis on teil nüüd mulle ette heita, härra Philip?“

„Tahate siis seda tõesti? Teie ei karda? Teie, kes mulle kunagi vandusite, et ükski vägi ei suudaks tuua teid siia ülesse põhja?“

4.

„Jah, ma tahan seda. See polegi nii huvituset. Isegi reis siia on juba midagi väärt. Teate, siia jõudes juhtus mulle üks imelik lugu. Kas nägite üht noort naist, kes mind oma arvates ära tundis, kui ma paadilt maale astusin?“

„Ma nägin küll. Nägin, kui ta teile vastu jooksis ja teid tervitas.“ Philip vaatas teraselt Helene näkku. „Kas tunnete seda naist?“

„Ma pole teda kunagi enne näinud. Nähtavasti vahetas ta mind kellegagi. Kui ma teda veel kord näen, vabandan tema ees. Kuid esimesel hetkel mõtlesin, et see on mõni kerjus!“

„Kerjus! Kuidas kerjus!“ hüüdis Philip, ja et oma äritust varjata, kummardas ta ja viskas ühe puuhalu kaminasse. „Teadke, et siin maal ei kerja keegi.“

Uks avanes ja Brokaw astus tупpa. Philip tõusis püsti ja, näost punane, tervitas oma ärisõpra.

Kogu lõunasöögi aja Philip kahetses, et ta pole nii hea inimestetundja kui Gregson. Helene ülalpidu tundus talle natuke imelik. Tihti vaatas ta isale rahutult otsa.

Ta oli võrratu. Kunagi polnud Philip näinud ta silmis seda kurba helki, ja just see tegi neiu näo eriti veetlevaks.

Miks sõitis Helene siia? Kahtlemata polnud see lihtsalt tuju. Samuti ei uskunud Philip, et Helene ainult tema kord öeldud lause pärast selle sõidu siia kaugele põhja ette võttis. Või tuli ta tõesti selleks, et ta igatses tema, Philip Whittemore'i järele? Selle mõtte juures tungis veri talle pähe, ja tal oli päris piinlik, kui nägi, et Helene teda jälgis.

Kui meestele toodi sigarid, tõusis Helene ja sammus ukse poole. Philip saatis teda ja ütles, et tal on veel täna tähtis kokkusaamine, nii et ta vist kindlasti ei näe neit enne homset. Helene hoidis hetke Philipi kätt oma peos.

„Head ööd,“ sosistas ta.

„Head ööd, Helene!“

„Oleks hea meile kõigile,“ ütles Helene kiirelt, „kui suudaksite veenda mu isa, et ta jääks siia Fort Churchilli.“

Ilma vastust ootamata jooksis Helene minema. Üllatunult vaatas Philip talle järele. Ta tahtis neiu kutsuda tagasi, kuid loobus sellest ja sammus laua juurde, süütas sigari ning suitsetas mõttes. Mõne aja pärast kella vaadates nägi ta, et see on juba pool kaheksa. Ta jättis Brokaw'ga jumalaga ja lahkus.

Ta sammus pikkamisi ranna poole, kus määratud kohal pidi nägema Jeanne'i ja Pierre'i. Oli veel aega terve tund ja Philip istus kaljurünkale, nagu unistavalt pööratud merele.

Oli täieline vaikus. Miski ei seganud seda ääretut taevast ja veepinda. Korraga kostis Philipi kõrvu imelik metalli krigin, ja varsti ilmus veepinnale suur paat, milles istus neli meest, kolm tagapool, üks liikumatult valvates ninas. Paat liugles peaaegu hääletult ja kadus sama ootamatult kui ilmuski järsu kal-laku sihis pimedusse. Selgesse vette jäi jär-gi ainult kerge virvendus.

Oleks see olnud rahulikul ajal, poleks Philipit võõra paadi ilmumine öösel erilisel timestanud. Nüüd aga äratas temas kahtlust see, et mehed paadis vaikisid, nagu püüdes võimalikult vähe äratada tähelepanu. On's see kuidagi ühenduses Jeanne'i ja Pierre'iga?

Ta vaatas kella, see näitas parajasti pool. Nüüd oli paras aeg hakata minema kohtamise kohale. Philip tõusis ja sammus põhjapoole kaljurahnu sihis. Tee, mis lookles järsu kalda veerel, viis kaljurahnu poole. Sealt kõrgemalt võis näha mõnesaja meetri kaugusele lahele ja all avanevale legendikule. Philip otsis kadunud paati, kuid nii kaugele kui silm ulatas polnud näha midagi.

Ta vaatas mitmest punktist, läks kord madalamale, kord kõrgemale, ja siis tuli tagasi kaljurahnule. Kell oli täpselt üheksa. Jeanne ja Pierre võisid tulla iga minut. Ta valvas hoolega kallast, järjest kasvas rahutus. Kas tõesti Jeanne ei täida oma lubadust? Ta ei suutnud seda uskuda. Olgugi et ta oli tütarlast näinud vaid kaks korda, usaldas ta teda piiritult.

Ta käis edasi-tagasi — kord tõusis mäe harjale, kord sammus jälle kalda poole. Kell oli juba pool kümme. Kõik lootused näisid kaduvat. Lahelt tõusis kerge tuul, puud hakkasid kahisema, läks pimedamaks.

Korraga kostis tuule, mere ja metsa kohinas nagu naise karjatus. Philip jäi kohkunult seisma ja kuulas pingutatult: uuesti kostis naise appihüüe. Noormees hakkas jooksmata hääle sihis.

Kuhu ometi võisid jääda Jeanne ja Pierre sellel hallil ööl? Ta peatus hetkeks ja hõikas kõigest jõust, siis jooksis jälle kiirelt edasi.

Jõudes kalju servale nägi ta oma all kohutavat pilti. Pierre seisis selg kalju poole, lühike mõök käes, kolm tundmata meest tema kallale tungimas. Üks hetk, ja nad tormasid metissi peale.

„Jumala nimel, härra, aidake mind!“ hüüdis Pierre, kes oli näinud Philipi tulekut.

„Laske kiirelt, enne kui on hilja!“

Pierre kukkus maha kui kott. Selle peale haarasid kallaletungijad oma haavatud seltsimehe kätele ja jooksid kiirelt ära.

Philip haaras revolvri ja sihtis. Võitlevad mehed moodustasid enesest kõik nagu ühe ainsa kogu. Oli hädaohtlik lasta, kergesti võis tabada Pierre'i.

„Taganege, Pierre! Jookske!“ hüüdis Philip. Ta laskis. Kuul jooksis üle võitlejate peade kaljusse. Pierre rabeles enda lahti ja pani jooksmata. Philip lasi teist ja kolmat korda, üks tundmatuist komistas ja kukkus. Siis lasi üks kallaletungijaist. Kuul lendas vihisedes Philipi kõrva äärest mööda. Teine pauk oli määratud Pierre'ile, ja see tabas märki. Pierre kukkus maha kui kott. Selle peale haarasid kallaletungijad oma haavatud seltsilise kätele ja jooksid kiirelt ära.

Philip lasi oma revolvri tühjaks nende sihis, kuid ei tabanud. Võõrad kadusid kaljude taha metsa.

„Pierre! Hei Pierre!“ hüüdis Philip. Uhtegi vastust. Philip jooksis kalju serva pidi edasi, kuni leidis koha, kust sai alla ronida. Tõttades kukkus ta maha, veristas käe, tõusis üles ja jooksis Pierre'i juurde. Pierre lamas pikali maas, nagu üleni verine, hoides käes murdunud mõõga pidet. Ta silmades oli hullumeel-suse läige ja nagu tõmbles suure valu tõttu.

„Mu haav pole tähtis,“ sosistas haavatu, „Jeanne on hädaohus. Nad on ta röövinud!“ Mõõgapide kukkus tal kõlinal kividele. Philip põlvitas haavatu juurde maha, võttis Pierre'i pea ettevaatlikult sülle ja puļastas taskurä-tikuga teise verist nägu.

„Mis on teiega, Pierre? Ruttu... kõnelege! Kus on Jeanne?“

Suure pingutusega vastas Pierre:

„Nad tungisid meile kallale hetkel, kui tahtsime tulla teiega kohtama. Neid oli neli. Üks neist on surnu, laip lamab seal all. Kolm neist põgenesid ja viisid Jeanne'i endaga kaasa paati. Jeanne'ile on see surm... või veel halvem...“

Kramplikult pingutades püüdis haavatu end püsti ajada, kuid langes oiates tagasi.

„Ma järgnen neile, Pierre! Ma toon Jeanne'i tagasi!“

„Kas töotate seda mulle?“

„Jah, ma töotan!“

„Järgmisel käänakul leiateg paadi. Röövlid sõidavad Churchilli jõe suunas.“

Pierre'i häälnõrgenes ikka rohkem ja rohkem. Haarates kinni Philipi käest sosistas ta:

„Kui te ta päästate, härra, ärge tooge teda siia tagasi. Viige ta Fort de Dieu'sse ja viivitamata. Ma ei saa teile öelda, kes ma olen. Võideldge, tapke, kui vaja, kuid viige Jeanne Fort de Dieu'sse! Kas teete seda?“

„Jätke see minu hooleks,“ vastas Philip, „küllap' ma sellega toime tulen. Aga teie... Kuulge mind. Kuul on puudutanud teie pead, haav ei jookse enam verd. Katsuge jõuda Churchilli, seal otsige üles Gregson — see on sama mees, kes oli minuga kaasas sadamas, kui tuli laev. Öelge talle, et lahkun mõneks päevaks tähtsate asjaolude tõttu. Ta saab aru. Öelge talle... öelge, et olen lord Fitzhough'i jälgedel...“

Vaevalt oli ta öelnud selle nime, kui haavatu silmad avanesid pärani, ta püüdis midagi öelda, püüdis tõusta, aga haav hakkas uuesti verd jooksema ja ta kaotas meelemärguse. Philip sidus haavatu pea taskurätikuga kinni, võttis oma revolvi ja asus teele.

Mõni samm eemal komistas ta surnukehale.

Philip kummardas ja uuris surnu nägu. Kus ometigi oli ta näinud varem seda meest? Värin läbistas ta keha. Ta oli näinud seda meest tulemas laevalt Helene ja Brokaw' seltsis.

Kuidas siduda kõiki neid veidraid juhuseid? Miks oli lord Fitzhough'i nimi nii mõjunud haavatule, kuidas olid seotud Pierre ja Jeanne selle musta asjaga? Olid nad ka tema vaenlased? Kõik need küsimused pidid esialgu jääma vastusetu. Homme leiab keegi Pierre'i või jõuab ta ise ronida inimeste elamuteni. Siis avastatakse siin see laip ja mõrtsukas oleks Pierre! Ei — surnukeha peab siit kaduma.

Philip haaras laiba süle, tassis selle järsu kalda servale ja viskas ta kaljult alla sügavusse. Nüüd vähemalt olid Pierre'i kuriteo jäljed kadunud.

Põlev tukk

Aega viitmata läks Philip nüüd otsima Pierre'i paati. Pimedas laskus ta alla kitsast kal-

jusest teest. Miks valisid küll Jeanne ja Pierre sarnase kitsa ja ohtliku raja, kuna oli ometi paremaid? Jõudnud lahe kaldale, nägi ta Pierre'i paati. Paat oli nähtavasti varustatud pikemaks reisuks, ta põhjas oli suur pakk, mille külge oli seotud püss; väikse paki kõrval oli mitu nahk kotti.

Paadi ninas oli karunahkadest ase, nähtavasti Jeanne'ile.

Philip lükkas paadi kaldalt eemale ja aerutas kiirelt kuid peaaegu hääletult Churchilli jõe sihis. Jeanne'i röövlid olid kahtlemata temast palju ees, kuid Philip lootis kindlasti, et ta neile järele jõuab, kui ainult Pierre ei eksinud nende sõidu suunas.

Jõudes sama kalju varju, millel ta pidi kohtama Jeanne'i ja Pierre'i, Philip peatus hetkeks, tõusis püsti ja vaatas hoolega ringi. Tuul oli udu laiali puhunud, kuu paistis heledalt, nii et oli näha õige kaugele. Ja tõesti — kaugel oma ees nägi Philip suurt paati. Ta aju töötas palavliku kiirusega. Võib olla poole tunni pärast jõuab ta juba järele suurele paadile. Ja siis? Neid on kolm, tema üks. Kas suudab ta päästa Jeanne'i nende nurjatute käest? Philip surus tugevamini aerudele. Ta peab võitma! Kaalul on liig palju.

Kahtlemata on Jeanne'il ja Pierre'il mingi saladus. Kuid milline? Miks kohkus Pierre nii, kui ta nimetas lord Fitzhough'i nime? Miks üks kallaletungijaist oli mees, kes tuli siia sama laevaga, kui Helene ja Brokaw? Pole kahtlust, et Pierre ja Jeanne võiksid selgitada paljugi. Ja siis see veider vahejuhtumine Jeanne'i ja Helene kohtamisel?

Ettevaatlikult hoides end kalda varju sõudis Philip edasi. Kiirelt vähenes vahe tema ja suure paadi vahel. Paarisaja meetri kaugusel oli Churchilli jõe suu. Philip tahtis tingimata jõuda varem kohale kui suur paat. Umbes veerand tunni pärast jõudiski ta juba jõe suhu ja peitis enda kalda varju. Pikkamisi lähenes suur paat. Siis kuuldus suurelt paadilt vile. Hetk hiljem vastas kaldalt keegi samasuguse vilega.

Philip surus käed rusikasse. Järjelikult tuleb võitlus raskem kui ta arvas. Ta laadis Pierre'i püssi ja jäi ootama. Mis teha? Paarikolm osavat lasku, siis vette hüpata ja Jeanne ära tuua? Aga kas suudab ta pimedas nii hästi tabada? Ja kui ta haavab kogemata Jeanne'i? Ja kuigi ta tabaks paadisolijaid, pole kahtlust, et tema ja Jeanne satuksid siis kaldalolevate röövlite tule alla.

Suur paat lähenes. Philip nägi paadi ahtris Jeanne'i liikumatut kuju. Mis on temaga juhtunud? On ta esimene lord Fitzhough'i ohver? Talle tulid meelde Pierre'i sõnad: „Jeanne'ile oleks see surm... või veel halvem.“ Paat möödus Philipist vaevalt kümne meetri kaugusel.

Philip hüppas oma paati ja sõudis ettevaatlikult suure paadi järele. Varsti nägi ta teist paati, mis sõitis esimese paadi juurde. Tükk aega sõitsid kaks paati külge külje vastas, siis kadusid nad jõe käänaku taha. Mõne aja pärast kuulis Philip laulu. See tuli ikka lähemale ning hetk hiljem tuli talle vastu suur paat. Sõudjajaks olid vist indiaanlased ja metissid, peale nende olid paadis veel kaks valget. See oli laevaühisuse paat. Kiirelt möödus ta ja paar minutit hiljem oli ta kadunud jõe käänaku taha.

Miks ei karjunud Jeanne appi? Või oli tal suu kinni seotud? Oli ta minestanud? Jõgi järjest laienes ja moodustas nüüd endast väikse järve. Eelsõitvad paadid läbistasid selle otsejoones. Philipile oleks see olnud hädaohtlik. Teda oleks võidud kergesti näha kuuvalgel. Ettevaatlikult sõudis ta edasi kalda varjus, ja kui tagaetavad olid juba kadunud järgmise käänaku taha, usaldas ta otsejoones edasi sõuda. Paat libises nagu nool läbi väikse vee. Jõudes samuti jõe käänaku taha nägi Philip oma imestuseks, et mõlemast paadist polnud enam jälgegi. Samuti polnud kuulda ei jutukõminat ega aerude kolinat. Philip kiirustas sõitu ja sõudis nüüd hoolimatult keset jõge. Viie, kümne minuti pärast jõudis ta järgmise laiema kohani jões. Siit nägi paari kilomeetri peale ette. Kuid näha polnud midagi. Meelt heites pööras Philip ringi ja sõudis tagasi. Oli ta tõesti jäljed kaotanud?

Ta sõitis üsna kalda äärt mööda tagasi, teraselt ringi vaadates. Nähtavasti olid vaenlased maandunud. Pika otsimise järel nägigi ta lõpuks kahe maaletõmmatud paadi pära. Äärmise ettevaatusega sõudis Philip lähemale ja maabus samuti esimeste paatide lähedale. Tasa hiilis Philip puude vahel paatide juurde. Kedagi polnud näha. Philip seisatas ja kuulatas. Ei ühtegi häält, ka oksade praksumist jalgade all. Peaaegu roomates ronis Philip läbi põõsaste kuni väikese teerajani. Siit oli hiljuti läbi mindud. Märjal maal olid veel värsked jäljed. Ettevaatlikult sammus Philip neid jälgi mööda edasi metsa. Mõne minuti pärast nägi ta puude vahel tuld. Ta pööras teelt natuke kõrvale ja ronis ühe väikese künka otsa. Laager oli nüüd peaaegu tema all. Keset väikest lagendikku oli telk üles löödud. Telgi ees oli tuleriit. Üks mees parajasti kohendas tuld, kuna teine tuli telgist ühes käes pann, teises suur pada.

Murelikult otsis Philip silmiga Jeanne'i. Teada polnud kusagil näha. Kuhu on nad viinud Jeanne'i? Hirm valdas Philipi. Kiirelt ronis ta künkalt alla, hiilis hääletult läbi põõsaste ja peatus mõne meetri kaugusel tulest, võttis taskust revolvri ja vaatas, kas see korras. Siin oli tal hea koht. Ähvardades revolvriga sunnib ta neid mehi ütlema, kuhu on

jäänud Jeanne. Vaiksest roomas ta lähemale mõlemale mehele, kes kõvasti ametis olid söögi valmistamisega ja teda üldse tähele ei pannud.

Äkki nägi ta ühe põõsa varjus istumas maas Jeanne'i. Kergendusohu tuli Philipi suust. Jeanne samuti märkas teda. Neiu huuled avanesid ja rind tõusis ning vajus kiirelt. Ta silmad väljendasid jällenägemise rõõmu ja pääsmise lootust. Philip samuti oleks tahtnud kas või karjuda õnnest, et ta ometi kord leidnud Jeanne'i!

Juba tõusis Philip püsti, et ootamatult karata kallale kahele röövlile, kui äkki suur

Koera raskusejall kukkus Philip seljale.

hundikoer, keda ta senini polnud tähele pannud, valju larinaga talle kallale kargas. Koera raskuse all kukkus Philip seljale. Metsikult välkusid koera valged hambad pimeduses. Philip lasi. Valuoigega kukkus koer Philipi kõrvale. Samal hetkel kargasid mõlemad röövlid Philipi kallale. Ta lasi uuesti huupi, kuid ei tabanud, ja hetk hiljem sai hirmsa hoobi pähe. Revolver kukkus käest ja ta tundis, kuidas veri jookseb silmadele. Meeleheitlikult haaras ta oma vastasest kinni. Kaks meest vähkresid maas võitluses elu ja surma peale.

Jeanne tõusis püsti ja vaatas hirmunud silmil pealt. Siis kargas ta kiirelt tule juure ja haaras sealt põleva tuki. Kostis metsik valukisa, ja Philip tundis, kuidas vastane ta ümber lahti lasi. Samal silmapilgul oli ta jahul ja üheainsa hoobiga virutas maha teise röövli.

Kuid juba kostsid metsast hüüded ja oli kuulda oksade praksumist jalge all.

Metsade tütarlaps

Tule paistel seisid Jeanne ja Philip üksteise vastas.

„Ruttu, ruttu! Pögeneme!“ hüüdis Philip. Korraga nägi ta, et Jeanne tuigerdas ja maha kukkus, enne kui ta suutis talle appi rutata.

„Olete haavatud! Jeanne, Jeanne!“

Ta põlvitas Jeanne'i juurde ja haaras ta sülele.

„Ei, ei! ma pole haavatud,“ vastas Jeanne ja püüdis end vabastada teise sülest. „See pole midagi, nikastasin natukese jala. Ja nüüd...“

Ta pidi uuesti toetuma noormehe vastu, et mitte kukkuda, ja ta silmis peegeldus valu.

Philip tõstis ta kätele ja hakkas jooksuma. Okste ragin ruttavate sammude all tuli ikka lähemale ja lähemale. Ta ei tunnud hirmu jookstes kalda poole oma kalli koormaga, pigemini oleks ta võidujoovastusest karjunud.

Jeanne võbises ta süles, ta juuksed kõditasid Philipi nägu ja huuli. Ta oli valmis andma elu selle naise eest. Kunagi polnud tunnud ta endas niisugust elu sööst. Jeanne'i kahvatust näost vahtisid kaks kokkunud suurt tumedat silma temale täis lootust.

Alles siis, kui ta jõudis kohta, kuhu natukese aja eest oli peitnud paadi, julges ta hinge tagasi tõmmata. Tütarlaps lõdises kogu kehast.

Ta otsis paadi üles, tõstis Jeanne'i sõnalusumata paadininasse ja tõukas paadi kaldast eemale. Nii kiirelt kui ta suutis, sõudis ta üle jõe vastuvoolu teisele kaldale, et seal leida pelgupaika.

Jeanne surus end tema vastu. Ta ohkas valusalt ja haaras Philipi käge:

„Härra, öelge mulle, palun teid, kas teate, mis sai Pierre'ist?“ Ta hääle värises suurest erutusest. Vaevalt valendas ta näo ke pimedas, ainult tema juuste meeldiv lõhn tungis Philipi ninna.

Mõne sõnaga jutustas see, mis oli juhtunud lahe kaldal, ja teatas, et Pierre sai kergelt haavata, ning palus teda, Jeanne'i, viia Fort de Dieu'sse.

„Kas Fort de Dieu on jõe ülemjooksul?“ küsis ta.

„Jah,“ sosistas Jeanne.

Varsti kuulsid nad hääle kõma ja just nende vastaskaldalt nägid meeste siluette, kes jooksid oma paatide juurde.

„Meie pääs on, kui nad hakkavad meid taga ajama Churchilli sihis, sest see on kõige lähemal siit.“

Üks paatidest tõugatigi vette ja see hakkas kiiresti liikuma allavett, nagu oli oletanud Philip. Hetk hiljem järgnes sellele teine, ka samas sihis. Varsti kadusid nad silmist ja Philip ütles rõõmsalt:

„Nüüd otsivad nad meid homme hommikuni siit ümbruskonnast lahe juurest. Siis muidugi algavad otsimist Churchillis.“

Jeanne, et varjata oma hirmu, peitis näo kättesse.

„Kas saite minu teate kätte?“ küsis Whittemore vaikselt mõne aja pärast Jeanne'ilt.

„Jah, härra.“

„Siis teie teate, et olete minuga väljaspool hädaohtu?“

Philipi hääles oli nii palju jõudu, varjatud tundeid ja valmisolu anda kõik maailmas selle naise eest. Tõsiselt haaras Jeanne ta käge ja surus seda.

„Tänan teid, härra. Usaldan teid samuti nagu Pierre'i,“ ütles ta lihtsalt.

Kõik meelitused, mida oleks öelnud kõige kaunimad naised maailmas, oleksid Philipi jätnud külmaks. See südamest tulnud võrdlus ägategi Philipi üliõnnelikuks. Selle tillukese käekese pigistuses oli nii palju talle, et ta soovis jääda nii kummargile tütarlapse poole kas või igavesti. Tasakesi lasi Jeanne ta käge lahti.

„Ma viin teid Fort de Dieu'sse, ainult peate ise mulle olema juhiks.“

„See asub Churchillist väga kaugel, umbes 350 kilomeetrit jõesuust.“

Kümme minutit sõudis Philipi kõigest jõust, püüdes teha võimalikult vähe kära. Kui nad edasi olid jõudnud umbes kilomeetri võrra, usaldas Philip natukeseks peatuda. Ta kargas vette, vesi ulatus talle põlvini, ja tõmbas paadi kaldale. Siis ütles ta tütarlapsele:

„Peatume natukeseks, et vaadata, mis teie jalaga on. Siis asetame teid mugavamalt nahkade vahele pesasse. Kas tohin teid võtta sülele?“

„Aidake ainult mind,“ vastas Jeanne.

Jeanne sirutas talle käge ja püüdis omal jõul tõusta, kuid karjatas valu pärast ja langes uuesti istukile.

Tuli leppida paratamatusega, ja ta lasi end tõsta välja paadist. Philip asetas ta põõsaste varju maha.

„Nikastused on minu eriala. Olen viimasel ajal pidanud arstima neid vähemalt pool tosinat. Käänake ülesse oma mokassiin ja sukk, panen jala paigale.“

Philip võttis taskuräti taskust ja kastis selle vette. Siis võttis taskunooga kaldal kasvavalt pajult koort, niisutas ka seda ning valmis- tas sideme. Kui ta oma patsiendi poole pöördus, oli selle tillukene jalg juba paljas.

„Ainult üks silmapilk kannatust,“ julgustas ta tütarlast. „Valu läheb kohe mööda.“

Ta võttis pihku tütarlapse jala, asetas sideme jala alla.

„Nüüd üks silmapilk: Natuke kannatust!“

Ta tõmbas jalga kõigest jõust. Jeanne karjatas ja haaras tema käest kinni. Nüüd pani ta jala mähisesse.

„Soo, nüüd on valmis,“ ütles ta naerata- des ja läks vähe eemale, et Jeanne saaks end korraldada. Kogu aeg valdas teda eriline õnne tunne. Varsti kostuski Jeanne'i pehme hääle:

„Olen valmis.“

Ta kandis tütarlapse paati tagasi ja asetas ta nahkadest pesasse nii, et ta saaks maga-

da. Õises valguses eraldas ta vaevu Jeanne'i näojooni. Kui nende pilgud ristlesid, võpatus Philip kogu kehast, ta püüdis seda kuidagi varjata ja ütles ebaloomulikult kõvasti:

„Jääge magama, sõuan kogu öö.“

„Töötage mulle enne, et Pierre pole raskelt haavatud. Teie ometigi ei taha varjata tõe minu eest?“ küsis ta.

„Ta haav oli küllalt kerge ja ma usaldas in teda jätta maha. Meil polnud aega raisata. Ta jõuab meile varsti järele,“ püüdis ta rahustada tütarlast.

Philip istus Jeanne'i vastu. Ta lootis salaja, et Jeanne vaatamata tema enda soovitudele siiski ei jää magama ja hakkab jutulema temaga. Jeanne aga aetas end mugavamalt nahkadele ja vajus sügavasse rahulikku unne.

Ta siiski usaldab teda, Philipit. Vaatamata hädaohule ta magab kui väike muretu laps. Kui ta nii sõudis, silme ees see lõpmata armas uinuv tütarlaps, kadus temaski teadmine, et nad veelgi olid hädaohus. Ta unistas neist paratamatult sülelusest, neist pilkudest. Veel praegugi tundis ta selle hapra keha värinat oma rinna vastu. Teda valdas taltsutamatu tunne ja ta hüüdis:

„Jeanne! Jeanne! minu armas!“

Philip isegi kohkus, oma hääli tõi reaalsusse tagasi. Ta kummardus ettepoole — tütarlaps polnud kuulnud, ta hingas rahulikult edasi.

Philip sõudis hoogsalt edasi, kiiresti liugles paat keset metsikut loodust. Nüüd, kus ta tundis end olevat nii piirilt õnnelik, mõistis ta põhjalikumalt põhjamaa öö ilu. Nemad kahekesi nagu sulasid ühte kogu ürgse loodusega. Mõtted rändasid ikka ja ikka ainult Jeanne'i ümber. Lõpuks Jeanne oli talle võõras, müstiline tütarlaps, võib olla kuulus isegi ta vaenlaste hulka. Ta hakkas ootama karsitult päeva, lootes, ehk Jeanne suudab anda mingit seletust möödunud sündmuste kohta.

Ta süütas tiku ja vaatas kella. Kell oli kolm. Jeanne ei liigutanud end. Korruga üllatas Philipit tema selge hää:

„Härra, on varsti hommik?“

„Tunni aja pärast. Teie magasite kaua...“ Ta tahtis lisada juurde tütarlapse eesnime, kuid küsis lihtsalt: „Olete näljane?“

„Pierre ja minu isa oleksid süis ainult seda küsinud, kui neid endid piinab nälg,“ naljatas ta. „Teie leiate selles pakis küllaldaselt toitu, härra Philip, isegi pudeli oliividega.“

„Suurepärane!“ hüüdis Philip. „Armastan, et minule sümpaatsed inimesed hüüavad mind eesnime järgi. Kas ei tahaks ka teie teha mulle seda meelehead?“

„Kui see tingimata tarvilik, nõustun. Avage pakk, valmistan teile tassi kohvi, härra...“

„Noh, noh?“

„Philip,“ naeris tütarlaps.

„Teil on varustust pikema reisi jaoks paadis. Kas kavatsesite lahte sõita, ilma et kohutada minuga? Miks üldse huvitusite minu isikust?...“

Ta sai kohe aru, et liig avalikult oli küsinud, ja punastas. Jeanne sai aga piinlikkusest väga taktiliselt üle, ta vastas armastusväärset:

„Teie andsite meile selleks julgust. Pierre on väga indiskreetne ja ma tahtsin tänada teid taskuräti tagasitoomise eest. Muidugi ei leidnud teie pitsi tükki, mille kaotas in samal päeval.“

„Ma leidsin ka selle,“ kohmas Philip. Philip oleks meelsalt hammustanud oma keelt. Telkis piinlik vaikus.

„Kas valmistan kohvi?“ küsis kõneainet muutes tütarlaps.

„Olete võimeline selleks?... Teie jalg?...“

„Ah, unustasin selle hoopis, ta ei tee küll enam valu. Näitan, kuidas meie oma matkadel kohvi keedame.“

Tütarlapse lihtsus, hea toon ja pehmus üllatasid uuesti Philipit. Ta oli liig intelligentne ja peen metsa tütarlapse jaoks. Näis, nagu oleks ta hariduse saanud kusagil kloostri.

„Tahate, et maandume? Kauane paadisõit harjumata inimesele on liiaks väsitav.“

„Kas mul peaks puuduma harjumus, härra...! vabandage! Philip. Olen ju sündinud siin.“

„Siin metsikus põhjas?“

„Jah, Fort de Dieu's.“

„Teie pole ju ometigi alati elanud siin?“

Jeanne viivitas vastusega.

„Siiski, alati ... olen 19-aastsane ja see on esimene kord, kui näen seda, mida nimetate tsivilisatsiooniks. See on esimene kord, kus tulen Churchilli ... esimene kord, kus olen eemal Fort de Dieu'st...“ seletas ta tõsiselt, toonis oli peidetud kurbust.

Philip oli nii üllatatud, et ta ei suutnud pilku pöörata Jeanne'ilt.

„Natukese aja eest palusite kõnelda tõtt Pierre'ist,“ Philip otsis sõnu, „ja nüüd teie...“

„Olen teile kõnelenud tõtt, härra Philip,“ vastas haavunult Jeanne. „Milleks ma valetaksin?“

„Teie ei saanud minust õieti aru,“ vastas ta.

„Palun, andestage. Kuid kõik, mis ühenduses teiega, näib mulle nii veider, peaaegu uskumatu. Kas teate, mida mõtlesin sel õhtul, kui nägin esmakordselt teid ja Pierre'i lahe juures. Mulle näis, nagu aeg oleks kandunud sajandeid tagasi, nagu oleksite teie mõlemad tulnud kusagilt kuninga lossist. Olite kui muinasjutust, nüüd aga ütlete, et olete üles kasvanud ja kogu aeg elanud siin maal!“

Jeanne'i silmad särasid. Ta jälgis pinevusega teise juttu. Hääli oli erutatud.

„Härra ... Philip! Kas tõesti jätsime niisuguse mulje?“

(Järgneb.)

Kummalisima abielu maa

E. Meyer

Eks tundu see nagu mingi muinasjutuna, et kahekümnenadal sajandil veel leidub maa, kus pole ühtki raudteed, kuigi ta pindalalt Saksamaast suurem kolm korda? Maa, kus otsekohe tõstetaks ilmatu kära, kui peigmees näeks oma pruuti enne pulmapäeva, ja kus abielu on võtnud kuju, mis meile tundub rohkem kui kummalisena?

Selline imelik vastuolude maa on Pärsia. Seal tunnustatakse kahte liiki abielusid: eluaegseid, mis vastab meie mõistetele ja ajutist, mida võib sõlmida üheks päevaks või 99 aastaks. Kui leppeaja möödumisel leidub tahet jääda veel kokku, siis on vaja ainult lepet uuendada. Need ajutised abielud on eriti kombeks shiitide pühades linnades, kus leidub terve hulk naisi, kelle elatisallikaks on abielu palveränduritega. Sõlmatakse abieluleping, mille kestvus vastab palveränduri linnas viibimise ajale.

Esmakordselt kuulsin sellisest ülimumodse abielu kujust suures palverännaku linnas Nedschefis. Mulle jutustati, et sellistes pühades linnades preestrid esinevad vooruse valvuritena, soetades palveränduritele otsekohe korterid ühes naistega. Kerbelas ja Nedsche-

fis nägin mitut naist, kes nende hingekarjaste tüüribüroode juures tegevuses. Mõned neist olid 12 kuni 14 aastat vanad ja ilusaimad naised, keda kunagi olen näinud. Nõtked, saledad kujud, ovaalsed näod peenete joontega, matt kahvatu jume, tumedad silmad ja pimestavalt valged hambad. Nad olid kas mõnele rikkale paariks kuuks müüdüd, või lahutatud naised.

Pärsias on nimelt väga lihtne saada lahutust. Mehel on vaja vaid kahe manuka juuresolekul ütelda oma naisele: „Sa oled lahutatud.“ Kaks korda võib mees naise peale seda veel võtta tagasi enda juurde, kuid kolmanda korra järele peab naine enne abielluma kellegi teisega ja sellest lahutatud saama, et võida pöörduda tagasi oma esimese mehe juurde. Näib aga olevat eriline lugu nende kolmekordsete lahutustega, kuna üksikud noolid pärsia noorhärard omaled on leidnud tasuva ülespidamisallika selles, et kadid juures näiliselt abielluvad kahjatsevate meeste lahutatud naistega. Need „vaheabielud“ on muidugi, nagu juba tähendatud, ainult näilised. Kuid kurdased, kes erilist tuntut oma armukadedusega, ei julge kasutada elus olendit näilise abielumehena, vaid lasevad la-

hutatud naise laulatada savi-kruusiga, mis peale see puruks lüüakse ja maha maetakse; seepeale läheb „lesk“ jälle tagasi oma esimese mehe juurde.

On aga lahutus lõplik, siis peab pärsilanna kohe peale seda, kui ta on jõudnud koju oma kahjutasusummaga, hakama otsima uut meest. Niihästi eluaegne kui ka ajutine abielu korraldatakse ju naisterahva vanemate poolt, kes, arvestamata tütre soove, annavad ta mehele, kes neid suudab rahaliselt rahuldada. Lahutuse järele on naine aga hinnas tuntavalt langenud, ja kui talle on langenud osaks äpardus saada lahutatud mitmest mehest, siis jääb ajutine abielu ta ainukeseks võimaluseks. Selle kestvuse ajal on naise seisukord muidugi sama hea kui „eluaegsete“ naiste oma, kuid on täiesti arusaadav, et need erilaadilised abielused äärmiselt kombuse vastaselt mõjuvad ja naiste üldist nivood vaevalt tõsta suudavad.

Pärsilane otsib naisterahvas nimelt kõigepealt väljavaateid mõneks väikeseks seikluseks. Ta on rohkem kui ühestki teisest rahvusest mäes kirglik kütt, ja need väikesed jahiseiklused, mida alustatakse pimedates mosheedes ja varjurikastel alleedel, ei ole just väikseks huvipunktiks ka elus. Pärsia naisterõivastus ei garanteeri talle et „võluvale tundmatule“ määratud hõõguvad pilgud ja poetilised kõnelused mitte ta oma ämmale ei lähe. Pärsia armumängu veetlevus on sama mis mõnel õnnemängul, mida mõlemad pooled teatud rutiiniga mängivad. Pärsilanna on nimelt vägagi intelligentne, juba sünnipäraselt kocketne ja hindab sama kõrgelt nagu ta partneri väikseid kõrvalhüppeid — ta leiab ikka mingi augu haaremis, mille kaudu ta pääseb välja. Ta ei riskeeri seejuures ju peaaegu millegagi

Pärsilanna paljukiidetud ilusad silmad, mis mõjuvad seda kütkestavamalt ja salapärasemalt, mida rohkem on muu osa näost kaetud.

— musta shaduuriga üle pea ja pitsheega näo ees ei tunne teda ära isegi ta oma mees.

Meie, eurooplased, oleme õppinud pärslannas tundma veetlevat perenaist. On suur lõbu võtta osa väikestest improviiseeritud aiapidudest, millede korraldamises pärslanna on meister. Kutsutakse ilma mingi ettevalmistuseta, kutse võetakse vastu, istutakse autodesse tekkidega, patjadega ja söögikorvidega, kõige otsas obligatoorne teemasin ja grammofon.

Siinjuures tuleb tähendada, et Pärsia on maa, kus paljude aegade suurem osa on igaühele kasutada. Ma ei unusta kunagi oma esimest osavõttu sellisest aiapost Schimranis Teherani juures. Vilumatu, nagu ma olin, arvasin nimelt, et sõidame ühte teatud aeda, mis kuulub kellelegi meie seltskonnast, kuid meie läksime ühte parki ja lahkusime sealt, kuna seal polnud saadaval teevett. Teisest pargist lahkusime,

kuna seal juba enne meid olid paremad kohad võetud, ja kolmandast, kuna seal polnud ilusaid lilli, mida oleksime võinud võtta kaasa koju. Et neljas ka ei leidnud armumeie silmis, siis lubasin endale esitada küsimuse, kus siis õieti see aed on, mida pidime külastama. „Kuid, mu armas, seda ei tea ju ometi ütelda ette“, kuulsin üllatava vastusena.

Aed, mis astses shahhi suvimaja juures, oli lõpuks ainuke, mis leidis armu meie perenaie silmis, ja kuna valitsejat polnud oodata sinna enne paari nädalit — „seega, mu armsad tundke end nagu kodus.“

Mõni tund peale seda silmas keegi meist tüht väikest poissi üleval palkonil. Oli aastat kaheksa, peenete liigetega, õrn, suurte varaküpsenu ilmega silmadega kahvatus näos. Pärsannade pilgud kiindusid sellesse lapsekujusse, nagu ohe hõljus nende huulilt: „Valied“ (troonipärija). See siis oli

pärslannade tulevikulootus — kahvatu, väike lootus, arvasin mina, kuid pärslannad ei nõua palju tulevikult.

Euroopaseerumine, mida tundub diplomaatide ja ohvitseride ringkonnas, on üsna pealiskaudne ja pääseb esile ainult nende kodu nelja seina vahel.

Tänaval käib iga pärslanna ikka alles musta shaduuri ja pitsheega näo ees, ja vaevalt keegi neist sõandab riivata avalikku moraali sellega, et sõidab samas sõidukis milles tema meeski. Muuseas, seal pole midagi imestada, et pärslanna pole veel nii agar olnud ja end vabastanud sellest vanamoelisest tänavarõivastusest, mis neid moonutab mingiks ühetaluste pelikaanide karjaks. Senikaua kui pärsia abieluseadused peavad silmas vaid mehe huvisid, on ju see tänavarõivastis naisele tähtsaimaks abinõuks, mis võimaldab tasuda kätte samaga...

Õõ maa all

O. Hanstein

Ärkan. Imelik, et unenägu vahel haarab otse ellu. Nägin unes oma naist seisvat voodi juures ja mind äratavat: „Tõuse ometi, kirjastaja ootab su uut kaevandusromaan!“

Ajan enese istukile ja vaatan ümber. Asjalt puurin pilgu läbi pimeduse — mu ümber on kõik vaikne, pime ja niiske. Täeva pärast, kus ma olen? Lõõn oma lauba valusalt vastu mingit kiviseina. —

Äkki mulle meeletub kõik. Ma polegi kodus, vaid mäekaevanduses. Püüan koguda mõtteid. Oli väga kergemeelne minust eile õhtul salaja üksi mäekaevandusse jääda.

Tahtsin õppida õudust tundma. Seda saingi. Tõusen ja kuulatan. Sügav vaikus igalpool. Tunnen oma südame hirmunud lööke. Pimeduses olin nähtavasti eksinud mahajäetud kääku, milles enam ei töötata. Siis olin väsinud ja uinunud magama.

Liikmed tunduvad tinaraskeina ja valusateina — olen end nähtavasti külmetanud.

On vaid soov — pääseda siit õudsest pimedusest nii ruttu kui võimalik! Koban kättega lampi, püüan teda süüdata. Asjata. Lamp on rikkis. Painajalik hirm valdab mind. Too hirmus vaikus sööb mu närve. Õigupoolest kae-

vanduses praegu peaks kestma töö. Miks ma ei kuule midagi? Mis tähendab see halbaennustav vaikus? Käsikaudu kobades püüan tungida edasi. Komistan vastu kive. Hirmuhigi tõuseb laubale. Olen eksinud. — Põhi mu jalge all kaob äkki — karjatan — haaran kättega õhku — ma kukun.

Teist korda ärgates leidsin enese lamavat puhtas voodis. Märkasin kohe, et olin haiglas. Kogu keha valutab, ümbrust nägin kui läbi udu. Akna juures askeldas noor kena õde. Minu ärgates ta hüüdis rõõmsalt:

„Tere hommikut, härra üleminsener!“

Ei mõistnud teda. Vaatamata suurtele valudele, lugu tundus mulle naljakas. „Kuis nii — üleminsener?“

Ehmusin oma võõrast häälekõlast. Mu hääl oli täiesti ära, ta kähises nagu roostetanud plekk.

Uks avanes, sisse astus valges kitlis arst.

„Härra üleminsener ärkas!“ teatas õde.

Arst sirutas mulle käe ning lausus naeratades: „Nii on hea, härra insener Magnüs! — Muide, oli väga ettevaatamatu, et veetsite õõkaevanduses. Võite õnne tänada, et kõik on

veel nii hästi läinud! Me ei teadnudki, et olete juba tagasi Varssavist.“

Hämmastanult vaatasin talle näkku: „Eksite! Ma pole ju üleminsener.“ Mu hää kõlas õudselt, rääkimine oli vaevaline.

„Kes te siis olete, härra Magnus?“

„Mu nimi pole ka Magnus. Olen kirjanik Valter Erasmus.“

Arst pahvatas naerma. „Või nii, teie oletegi too kuulus tehniliste seiklusromaanide autor?“

Ta nägu muutus jälle tõsiseks. Katsunud mu pulssi, ta heitis paljuütleva pilgu ning sõnas siis mahedalt: „Nüüd olge veidi aega päris rahulik, härra Erasmus. Annan teile pisut rahustavat rohtu. Siis uinute ilusasti magama, ning kui ärkate, on kõik jälle hea.“

Ta noogutas mulle ja väljus.

Mul oli tunne, et ta ei võtnud mind tõsiselt. Tundsin oma mõistuse päris selge olevat ega taibanud, milleks vajasin rahustavat pritsi.

„Õde, kas olete teatanud minu naisele?“

Õde punastas ning vastas pisut etteheitvalt: „Aga härra üleminsener, te polegi abielus!“

„Te kuulsite ju, et olen kirjanik Valter Erasmus!“ ärritusin.

Ta ehmus mu ägedusest. Rahustades pani ta käe mu käsivarrele.

„Jah muidugi, palun väga vabandust!“

Ta oli kärmas inimene. Enne kui arugi sain, ta oli torganud mulle pritsi käsivarde. Vähe aja pärast tundsin mõtteid segi minevat.

Kolmandat korda ärkasin õhtul. Uni oli, mõjunud kosutavalt. Meeleolu oli hea. Isegi liigetevalu oli vähenenud. Käte ja pea ümber kandsin mähiseid, kuid nähtavasti need haavad polnud kuigi tõsised kuna nad ei teinud mulle põrmugi valu.

Õde kahe härra saatel astus tupp. Üks härradest oli toosama arst, kes mind hommikul külastanud, kuna teine — väike hallipäine mees — näis olevat haigla juhataja. Vanahärra sirutas mulle sõbralikult käe ja hüüdis: „Hallo, kallis härra Magnus! Kas tervis on jälle korras?“

„Aga —“

Ta katkestas mu vastuse. „Võite tõesti teavast tänada, et nii kergelt pääsite.“

„Vabandust — juba hommikul seletasin, et on tegu eksitusega. Olen kirjanik Valter Erasmus.“

„Vaadake, härra professor!“ sosistas noor arst murelikult.

Professor istus mu voodi servale ja küsis mahedalt: „Kallis inimene, nüüd seletage, kuid tulete mõttele, et olete kirjanik Valter Erasmus.“

Tundsin viha ja ärritust kasvavat.

„Härra professor, lõppeks mina ju peaksin teadma, kes olen!“

„Aga palun! Rahustage ometi! Loomulikult

te teate, kes olete! — Nii siis — olete veendunud selles?“

„Loomulikult!“

„Nii! — Kas teate ka, kust teid leiti?“

„Vististi kustki august kaevanduses.“

„Õige. Kuis sattusite sinna?“

„Seletus on lihtne. Ma ei tea, kas tunnete mu töid? Töötan praegu romaani kallal, mille tegevus sünnib mäekaevanduses, ning seepärast soovisin veeta öö üksi kaevanduses.“

„Nii, nii. Kuis pääsite sisse?“

„Alul tahtsin luba paluda üleminsenerilt, kuid siis kuulsin, ta olla ära sõitnud. Sain teada, et Bresslaust oli saabunud siia üliõpilaste ekskursion, et külastada kaevandust. Juhuslikult elasin ühes hotellis nendega, ning mul õnnestus nendega märkamatuult liituda. Kaevanduses eraldusin teistest ning peitsin end kõrvalistes käikudes. Nii mul läks korda veeta öö kaevanduses.“

Professor kuulas rahulikult.

„Imelik juhtum. Millises hotellis elasite — oma arvates?“

„Kuld Kotkas.“

Professor pöördus arsti poole. „Õelge, armas kolleeg, ma küll saan vähe mahti romaane lugeda, kuid mulle näib, et olen toda lugu kuskil lugenud.“

Pahvatasin naerma. „Täiesti õige! Olen kunagi midagi sarnast kirjutanud, vaid selle vahetega, et mehega, kes hiilnud kaevandusse, juhatus hiljem fantastilisi seiklusi. — Nii on meiega, kirjanikega. Oma töödest ammutame vahel ideid, mida hiljem teostame.“

Professor muutus väga tõsiseks.

„Te jääte selle juure, et olete Valter Erasmus?“

„Jah!“

„Siis jääb üle vaid hotellist järele küsida.“

„Palun seda tungivalt.“

Noor arst väljus. Professor jäi vestlema õega.

Varsti arst ilmus tagasi.

„Valter Erasmuse nimelist isikut pole elanudki hotellis. Möödupud ööl seal peatus keegi Gottlieb Schulze.“

Ehmusin: „Õige! Kirjutasin end sisse Gottlieb Schulzena. Te mõistate, kuulsa kirjanikuna reisitakse meelsamini inkognito.“

„Ahaa! Nii, nii.“ Seda öeldes professor vaates mind tõsiselt, rahulikult. Siis ta pöördus õe poole. „Anname haigele õhtul veel morfiimi, et ta magaks rahulikult.“

„Keeldun võtmast morfiimi! Olen täiesti terve ja rahulik! Nõuan, et usuksite mu juttu. Näen, et te ei usu mind!“

Professor raputas pead. „Teie käitumine näitab, et te pole terve. Selle öö peate magama rahulikult. Ainult rahu — see on peaasi!“

„Hüva! Olengi väsinud, magan niikuinii hästi!“

„Nii siis — nägemiseni!“

Välja minnes ta sosistas midagi õele. Mul polnud vähematki isu jälle morfiumi uima sattuda. Otsustasin jääda rahulikuks. Homme mind niikuinii vabastatakse.

Veidi aja pärast õde tõi mulle süüa. Taevale tänu, isu oli mul hea. Peale sööki meeleolu paranes tunduvalt. Terve lugu hakkas mulle nalja tegema.

Ukse taga kuulsin häält. Teesklesin magamist. Professor koos õega astus tuppa. Tundsin, kuis katsuti mu pulssi, siis kuulsin professori ütlevat: „Palavikku ei ole. Uni on rahulik.“

Kuulsin õde sosinal küsivat: „Kuis on selline asi üldse võimalik?“

Vastus oli vaikne. „Vahel juhtub selliseid meelesegaduse hoogusid. Üleminsener on alati olnud fantast ning suure huviga neelanud tolle seikluskirjaniku töid, mis tegelevad tehniliste võimatustega. Insener on veetnud õõkaevanduses mõeldes romaani sündmusile, ja nüüd talle näib, nagu oleks ta selle läbi elanud. End korralikult välja magades ta unustab selle.“

Professor läks ning õde istus akna juure.

Püüdsin olla rahulik ja teeselda magamist, et sel kombel pääseda morfiumi pritsist. — Kõik pidasid mind üleminseneriks. Kas olen temaga niivõrd sarnane? Ma polnud teda kunagi näinud. Kuid hääl? Minu hääl oli külmetuse tagajärjel nii korrast ära, et häälest ei saanud üldse juttugi olla.

Magasin halvasti selle õö, kuna kogu aja püüdsin valvata õde. Hommikul tulid arstid.

„Noh, tervis korras?“

„Täiesti!“

„Arvan, täna võite juba oma büroos tööle asuda.“

„Jah. Tahaksin meeleldi kell 10 ära sõita.“

„Ära sõita? Kuhu?“

„Oberseidorfi.“

„Mis teete seal?“

„Mul on seal suvila.“

Noor arst sosistas: „Kirjanik Erasmus elab Oberseidorfis.“

Ütlesin kindlalt: „Härra professor, palun teid nüüd tõsiselt lõpetada see jant. Võimalik, et sarnanen insener Magnusega, kuid olen Valter Erasmus.“

Uks avanes äkki, ning sisse tormas väike elav vanahärra. Tervitanud arste, ta astus minu voodi juurde.

„Tere, armas Magnus!“

„Lubage —“

„Kuis läks Varssavis? Kas leping on sõlmitud? Milleks läksite kaevandusse?“

Ei suutnud taluda seda enam.

„Mu härrad, mitu korda ma pean kinnitama, et eksite! Soovin lahkuda siit. Olen täies-

ti terve. Olen Valter Erasmus. — See on isikuvabaduse kitsendamine.“

Unustasin sootuks õe juuresoleku ning tahtsin hüpata voodist, kuid mõlemad arstid hoidsid mind kinni. Vanahärra aga lausus murelikult: „Kui hirmus! Vaene Magnus!“

Sundisin end rahule: „Nii me ei jõua edasi. Kahjuks mul pole kaasas isikut tõendavaid dokumente. Mu naine viib praegu Berliinis, Tsentraalhotellis. Kavatsesime asuda pikemale reisile. Naise käes on minu dokumendid. Palun, telegrafeerige kohe mu naisele, et ta viimata siia sõidaks. Telegrafeerige ka üleminsener Magnusele Varssavi. Olen kindel, ta viibib praegu seal.“

Härrad tegid väga kahtlevad näod. Viimaks professor lausus:

„Hüva. Teeme, nagu soovite. Telegrafeerime tolele daamile ja ka Varssavi. Kas lubate vahepeal olla täiesti rahulik?“

„Minugipoolest!“ alistusin.

Möödus terve pikk päev. Öhtupoolikul mõlemad arstid ühes vanahärraga (ta oli kaubanõunik, nagu õelt kuulsin) astusid sisse.

Professor ütles: „Proua Erasmus saabus!“

Kivi langes mu südamedelt: „Taevale tänu! Paluge ta sisse!“

Uks avati. Sisse astus pikk, sale daam tänavkostüümis. See polnud minu väike pruunijuukseline Anna, vaid blond, pisut valju näoga võõras naisterahvas.

„Kas tunnete seda härrat?“

Olin keeletu. Daam vaatles mind hämmastanult ja raputas pead: „Ma pole seda inimest iial näinud.“

Ärritatult karjusin: „See pole ju minu naine! See on täiesti võõras daam!“ Värisesin kogu kehast. Kaubanõunik pöördub daami poole: „Teie olete pr. Erasmus?“

„Anna Erasmus.“

„Kas teil isikutunnistus on kaasas?“

„Palun!“ Naine ulatas oma passi.

See oli mu naise pass. Tundsin ta ära tindreplekist kaanel.

Kaubanõunik luges: „Anna Erasmus, sündinud Schlüter, abielus, sündinud 1902 Veimaris, elukoht Oberseidorfis.“

Väriseva häälega palusin passi näha.

„Palun!“ lausus kaubanõunik erutatult.

„Härra kaubanõunik, siin on tegu hirmsa eksitusega, võibolla isegi kuriteoga. Too isik pole minu naine, ning pass on ilmselt varastatud!“

„Lubage —“ vihastus daam. Vanahärra sosistas talle ruttu midagi kõrva, mille järgi daam rahunes. Muidugi ta sosistas, et olen hullumeelne.

„Kallis härra Magnus!“ lausus kaubanõunik soojalt. „Tulge ometi mõistusele! Saime ju Varssavist telegrammi, et olete juba nelja

päeva eest Varssavist lahkunud. Teie korterist järele pärides selgus, et olite üleeile lõunapaiku — tähendab mõni tund enne kaevandusse minemist viibinud oma korteris umbes tund aega.“

Abitult vaatasin ühelt teisele.

Professor küsis daamilt: „Armuline proua, kus asub härra Valter Erasmus praegu?“

„Loomulikult omas villas Oberseidorfis.“

Meeleheites oleksin nutma puhkenud. Laususin vaid nõrgalt:

„Sooviksin härra kaubanõunikuga rääkida nelja silma all.“

Vanahärra vaatas hirmunult professorile, kes noogutas julgustuseks: „Jääme teie lähedusse.“

Jäime üksi.

„Härra kaubanõunik, kinnitan oma ausõnaga, et olen Valter Erasmus.“

Vapustatult vanahärra surus mu kätt. „Kallis Magnus, tulge ometi märkusele. Teate ju, kuis vajame ja hindame teid! Mäletate, millise suurepärase plaani valmistasite meie tehastele. Meie ei või teid kaotada!“

„Nägin, et mu vaev oli asjata. Palusin end üksi jätta. Pead raputades ta väljus.“

Üksi olles vajusin mõtteisse. Siin polnud kõik korras. Võõra naise käes olid minu naise dokumendid ning mina olin haiglaarstide võimuses. Vägivallaga siin ei saanud kaugele. Otsustasin talitada professori juhtlause järgi „ainult rahu!“

Suurtele ärritustele vaatamata magasin hästi. Hommikul ärgates leidsin enese võretatud akendega toast. Õe asemel mind valvas sanitar. Nii siis — olin paigutatud hullude kongi. Sundisin end rahule. Maksku mis maksab, pidin siit pääsema!

Minu ärgates sanitar kõlistas. Ilmus teine vaht einega. Mõistsin — hullu ei jäeta üksi! Tund aega hiljem professor kellegi arstiga — nähtavasti närviarst — astus sisse.

„Tere hommikut, armas sõber! Kas teate nüüd, kes olete?“

Vastasin süütuima naeratusega: „Mis teie arvate?“

„Olete härra üleminsener Magnus!“

„Siis ma see vist ikka olen!“ laususin mahedalt.

Professor naeris kergendatult. „Taevale tänu! Tunnete end tervena?“

„Täiesti!“

„On teil mingi soov?“

„Tahaksin jälle töötada büroos.“

„Braavo! Nii on õige!“

„Mis minu jaoks oli? Kas olin haige? Nägin unes imelisi asju, et olin mingi kirjanik Erasmus. Võtaks pagan neid seiklusromaane!“

Naersime kõik südamest. Oli äkki väga mõnus haiglatoas.

„Kas tohin nüüd riietuda ja büroosse minna?“

„Muidugi!“

Äkki mulle meeletus, et olin oma ülikonna vahetanud kaevandustöölise-riietuse vastu. Mu kohvrid riietega aga asusid hotellis. Hotelli ma aga ei tohtinud mainida, muidu oleks mind uuesti hulludekongi pandud. Ütlesin kahtlevalt: „Aga mu riided?“

„Helistan kohe teie teenrile.“

See oli hea mõte. Mul polnud ju aimugi, kus asus „minu“ büroo, ning see asjaolu oleks äratanud kahtlust.

Kümne minuti järgi ilmus teener. Mul polnud aimugi, kuis oli ta nimi.

Mees vaatas mind tähelepanelikult ning ütles: „Olete palju muutunud ning teie hääl on ära.“

Oleksin võinud suudelda seda meest. Esimene inimene, kes kahtles minus. Igal tingimusel otsustasin mängida üleminseneri kuni pääsin välja haiglast.

„Olin väga haige, Heinrich!“ Romaanest olen lugenud, et tavaliselt teenrite nimi on Heinrich. Mees ütles etteheitvalt: „August!“

„Täiesti õige, — August!“

Mees raputas kahetsevalt pead. „Tõin teile kaasa halli ülikonna, härra Magnus!“

„Täna!“ Nüüd sooritasin küll kuriteo, kuna täies teadmises riietusin võõra mehe ülikonda. See sobis aga oivaliselt. August õhkas kergendatult:

„Nüüd olete jälle endine, härra üleminsener. Muide — kus on teie kulduur?“

Mis pidin vastama? „Varastatud!“

„Ning briljantsõrmus ja rahatasku?“

„Kõik läinud!“ Mehe hämmastanud nägu valmistas mulle lõbu.

„Härra üleminsener, mis on teiega juhtunud?“

„Väga palju imelikku, Heinrich!“

„August!“

Astusime koridorile. Professor ootas meid seal ning saatis mind lahkelt ukseni.

„Olen rõõmus, et võite juba lahkuda haiglast!“

Heitsin veel kord pilgu võretatud akendele ning vastasin kergendusega: „Mina ka.“

August oli viisakas teener. Tänaval ta laskis minul eel minna. Kuna aga mul polnud aimugi, kus asus minu büroo, ning põgenemisel hetkel oli võimatu, võtsin appi kavaluse. Hakkasin lonkama.

„August, toetage mind veidi, mu jalg on veel pisut haige!“

Uhkusega ja liigutusega nentisin, et olin lugupeetud, tuntud tegelane. Mind tervitati väga sageli. Vastasin neile oma lahkeima naeratusega.

Pagana pihta — maja, kus töötasin, oli oivaline ehitus. Kuna August mind hoolikalt

laiaast marmortrepist üles talutas, — tööle tulnud ametnikud seisis auvaltadena kummalgi pool treppi. Uus osa meeldis mulle. Ei teadnudki, et üleminsener oli selline suur nina! Astusin elegantselt sisustatud büroosse — „minu“ erabüroo! Mu erasekretär päris mu teravise järgi ning ulatas mulle mapi: „Kas härra üleminsener suvatseks läbi vaadata kiirposti?“

„Pea nad enne ise läbi vaatama. Tulge kolme tunni pärast.“

Üksel seisis — mina ise.

Mu erasekretäri näolt lugesin hämmastust. Olin teinud esimese vea. Mu teine „mina“ tavatses sellistel juhtudel vastata „kohe“. Kahjuks ma ei saanud sinna midagi parata, kuna kolme tunni jooksul lootsin jõuda õige kaugemale siit. — August sosistas sekretärile: „Härra üleminsener on haige.“

Mõlemad vaatlesid mind pisut kahtlevalt. Siis teatas erasekretär: „Soovitud kaugekõne Breslauga on tellitud.“

Keerasin ukse lukku meeste järgi ning vaatasin ümber. Kõrval laual seisis kast sigaritega ning pudel veini kahe klaasiga. Jõin tubli sõõmu ning süütasin omale hea importsigari. Püüdsin välja mõelda „lahingukava“.

Mu pilk langes telefonile. Imelik mõte vilkatas peas. Võtsin toru kahvliilt.

„Siin Breslau.“

„Palun Seidorf 202“. See oli minu oma telefoni number. Olin ärritatud. Värisevad käed vaevalt suutsid hoida toru.

„Siin Valter Erasmuse korter!“ teatas naisehäl.

Ehmusin. Olime mõlemad naisega ära sõitnud, seega inimliku arusaamise järgi suvila oleks pidanud olema inimtühi. Sundisin end rahule.

„Kas härra Valter Erasmus on kodus?“

„Jah. Soovite rääkida temaga?“

„Pa-pa-palun!“

Veidi aja pärast kostis tugev mehehää.

„Siin Valter Erasmus!“

„Siin ka!“

Ajaloo suurim hetk. Raadio ja spiritism on lapsemäng selle kõrval. Mina telefoneerin enesega. Hää oli mulle võõras. Loomulik, milline inimene tunneb oma häält! Vastati kaunis ebaviisakalt: „Mis tähendab — siin ka?“

Vihastasin. „Siin ka Valter Erasmus.“ —

„Mis see tähendab? Kes te olete? — Ärge tehke rumalat nalja. Maailmas on vaid üks kirjanik Valter Erasmus, ja see olen mina, kuulus kirjanik! Lõpp!“

Mul oli häbi. Ei teadnudki, et olen selline ebaviisakas inimene. Kuid ei — ma polnudki Valter Erasmus. Olin ju üleminsener Valter Magnus. Tundsinkin oma mõtteid segi minevat. Nüüd ma kahtlesin juba tõsiselt oma isiku suhtes — nüüd muutusin tõepoolest hulluks.

Ära siit! Mida kiiremini, seda parem! Helistasin. „Minu auto! Pea kohe Breslausse sõitma!“ Et mõtteid lahutada, hakkasin sorima sissetulnud kirju. Külmavereliselt lugesin läbi kõik ärisaladused. Äkki üks kisti lahti ning sisse tormas võõras härra. Hommik algas ülalatusrikkalt! Niivõrd kui suutsin otsustada — sissetormaja oli — mina ise. Sarnadus oli tõesti hämmastamanev, kuigi tema oli vast pisut noorem ja saledam. Mu teine „mina“ oli ilmselt halvas tujus. „Kes te olete?!“ ta kärratas. „Kuis julgete siia sisse tungida ja võõraid ärikirju lugeda?“

Ka mina vihastasin. „Kuis teie siia sattusite? Üldse palun rääkida minuga viisakamalt, muidu lasen teid välja visata!“

Mees kohmetas veidi. Ta nähtavasti pidas mind mõneks revisjonikomisjonijoni liikmeks.

Pisut viisakamalt ta küsis: „Kes te olete?“ Ajasin end uhkelt sirgu ning teatasin auväärselt: „Olen üleminsener Magnus.“

„Mi-iis? Kes-kes te olete?“

„Üleminsener Valter Magnus,“ kordasin sisemise lõbutundega. Mu seiklus valmistas mulle lõbu, otsustasin teda nautida lõpuni.

„No kuulge — te olete ju...“

„Palun mingit auhaavamist! Kes teie olete?“ Mu energiline toon hämmastas vastast.

„Olen üleminsener Valter Magnus.“

Raputasin pead. „Täiesti võimata. Olete arvatavasti kirjanik Erasmus. Kuna mina ise olen Magnus, siis teie loomulikult see olla ei saa. Selge?“

Nägin ahastust ta silmis. Ta püüdis läheneda uksele. Haarasin ta käevarrest kinni. „Millega võite tõendada, et olete insener Magnus?“ Vaatasin talle ähvardavalt silma. Mees piilus kellanuppu ning kogeles: „Soo-soovite näha mu passi?“

„Ei.“ laususin otsustavalt, „see ei tõenda veel midagi. Pass on vaid tükk paberit. Minul aga on kuus elusat tunnistajat, kes on vandunud, et olen Magnus. Need on professor, närviarst, assistentarst, kaubanõunik Söderheim, haigla õde ja teener August.“

Mu vastane jõllitas silmi ning karjus äkki läbilõikavalt: „Appi! Appi!!! Hullumeelne!“

Uks kisti lahti, inimesi tormas sisse. Meid mõlemaid nähes, nad jäid keeletuks. Inimesed arvasid päsepäeval vaimu nägevat.

„Siduge see mees, ta on hull!“

„Ei, siduge see mees, tema on hull. Kahe tunni eest närviarst tõendas, et olen terve.“

Kuna me kõrvuti seisime, meie välimuses näis siiski olevat erinevusi. Lühikese kaalutluse järgi mind seoti ja lukutati kõrvaltuppa.

„Teatage kohe hullumajja, et nad vankri järgi saadaksid,“ käsutas Magnus.

Olin heas meeleolus. Ümisesin uusimat šlaagerit ning ootasin sündmuste arenemist. Lühikest aega valitses vaikus. Mu teisik kõrvaltoas nähtavasti korraldas posti. Siis kuulsin koridorist ärritatud naisehäält. Olin üliõnnelik. See oli minu Anna.

„Pean kohe sisse saama!“

„Härra üleminsener ei võta praegu kedagi vastu!“

„Mind ta võtab kindlasti — olen ta naine.“

Õleksin rõõmu pärast tantsinud. Kuis minu väike tubli naine siia sattus, seda ma ei teadnud. Aga nähtavasti ta oli taibanud, et mind peeti üleminseneriks, ning ta otsustas käituda vastavalt. Kuulsin teenrit Magnuse kabinetti astuvat. „Väljas on teie abikaasa.“

„Mis? — Minu — te teate ju, et olen poissmees — või —“

Kuulsin teenrit sosistavat: „Ei, see pole preili Elfi, see on teie abikaasa.“

„Olete hull! Kutsuge daam sisse.“

Nüüd pidi tulema lööknumber! Mu naine astus kabinetti.

„Valter!“ Siis kiljatas ta valjusti. Samal hetkel oli kuulda samme koridoris. Salkkond mehi astus Magnuse kabinetti. „Kus on hull?“

„Seal sees!“ Uks avati. Astusin Magnuse kabinetti. Üldine imestus — naine langes mulle hõisates kaela. Närviarst ja professor vaatasid juhmilt kord minule, kord Magnusele. Olin ainuke, kes säilitas oma rahu ses-keerukas olukorras. Pöördudes närviarsti poole ütlesin:

„Härra doktor! Nüüd tahate mind hullumajja viia selle cest, et ütlesin enese insener Magnuse olevat. Julgen alandlikult tuletada meele, et eile öösel paigutasite mind hullumajja, et

ütlesin, ma pole insener Magnus. Härra doktor, kes ma siis õieti olen?“

Järgnes üldine vaikus. Arstidel oli piinlik. Magnus vaatas arusaamatult ühelt teiselt, ametnike pilkudes peegeldus äärmine uudishimu. Sanitarid, kes tahtnud mind siduda, pugesid häbelikult kõrvale. Professor küsis peaaegu paluvalt: „Kes te siis lõpuks olete?“

„Seda ma kahjuks kindlasti ei tea. Eilseni arvasin end kirjaniku Valter Erasmuse olevat, kuid teie veensite mind, et olen Valter Magnus.“

„Oleme tõepoolest eksinud!“

„Ärge seda öelge. Tõendused olid kindlad ja kuna passiga varustatud Anna Erasmus ei tundnud mind ega mina teda, — muide helistasin täna oma suvilasse Oberseidorfi ning rääkisin kirjanik Erasmus'ega isiklikult.“

Närviarst muutus rahutuks.

„Nähtavasti on tegu kuritööga,“ arvas insener Magnus.

„Kas võite anda oma ausõna, et olete Valter Erasmus?“ küsis professor.

„Ütlesin juba, et kahtlen isegi.“

Mu naine segas vahele. „Minu mõistus on korras. Võin vanduda, et see siin on Valter Erasmus, minu mees!“

Muutusin vallatuks. „Poole tunni eest see daam iu ütles end olevat insener Magnuse abikaasa!“

„Helistage veel kord villasse,“ pani keegi ette.

Helistasin. Ei mingit vastust.

Kui ametnikud lahkunud, meie koosolek muutus õige lõbusaks. Jõudsime otsusele, et mina olen mina, üleminsener on üleminsener, minu naine on minu naine ning — omavahel öeldud — inseneri sõbratar on inseneri sõbratar. Kõik iseenesest lihtsad faktid, kuid meile nad polnud nii lihtsad.

„Olete loata külastanud kaevandust ja sori- nud võõraid ärikirju!“

„Teie pidasite mind kinni ja takistasite ära sõitmast ning võimaldasite seega kelmidel põgeneda!“ Oli tõesti lõbus ja mugav. Einetasime koos. Saime üleminseneriga headeks sõpradeks. Kaevanduse poolt meile anti lahkesti kasutada auto, millega sõitsime Oberseidorfi. — Meie suvilas oli kõik segi paisatud. Uksed lahti, kappide sisu segi paisatud ning põrandale loobitud, voodeid nähtavasti oli kasutatud pikemat aega. Vaibad ja hõbe oli kadunud. Tahtsin parajasti helistada politseisse, kui see ilmuski. Haarates minul ja naisel kraest, komissar ütles: „Siin te mul oletegi. Viimaks ometi tabasime teid!“

„Lubage —“

„Vait! Teame kõik. Härra Erasmus teatas meile, et tema äraolekul vargad on elutsenud tema villas. Olete end siin ju päris ilusti sisse seadnud!“

„Aga —“

„Vait! Kaasa tulla!“

See mees ei mõistnud nalja. Meid toimetati autosse ning tund aega hiljem me istusime Warmbrunni vanglas.

Juttude lõpp tavaliselt pole huvitav. Kuid on uudishimulikke, kes kõike tahavad teada saada. Nii siis lühidalt: Olime hiljuti ostnud suvila üksikus kohas. Keegi ei tundnud meid kohapeal. Seadnud suvila sisse, asusime reisile. Alul peatusime Berliini Tsentraalhotellis. Kuna naine jäi sinna, mina sõitsin Waldenburgi mäekaevandust vaatama. Hotellis keegi kelmidepaar meie kõnelusi kuulates otsustas kasutada juhust. Varastanud mu naiselt meie passid nad asusid elama meie suvilasse abielupaar Erasmusena. Kuna keegi ei tundnud meid, ei aratanud see mingit kahtlust. Kuna mu naine vahepeal oli sõitnud Berliinist Dresdenisse, arsti telegramm saadeti eksikombel meie suvilasse Oberseidorfi. Naiskelmil jatkus häbematus haiglasse tulla ja minu naisena esineda. Kui helistasin suvilasse, mulle vastas kelm ise. Varastanud suvila tühjaks, nad otsustasid mängida meile vingerpussi ning teatasid politseile, et meie suvilas asuvad vargad. — Kõik selgus. Isegi vargad tabati piiril.

Eile sain üleminsenerilt kirja, milles kutsub mind uuesti külastama kaevandust. „Seekord tulen mina kaasa!“ lausus mu naine energiliselt.

Mainisin juba, ta on arukas naine.

Tulevikus, kui lähen otsima seiklusi, lasen oma passi ametlikult rinnale tätoveerida. Ei taha sattuda olukorda, mil isegi ei tea, kes ma olen.

„Romaan'is“ nr. 4 ilmunud mõistatuste

õigeid lahendusi saatsid:

P. Alev, Edg. Kakko, H. Ploomann, A. Kipp, L. Orav, A. ja L. Vihvelin, S. Veske, A. Kaeli, L. Suigussaar, M. Naudi, J. Puus, U. Jürgens, A. Jansen, Dr. M. Eller, O. Hinsenberg, H. Feld, H. Vannas, H. Iives, Ehin, S. Maripuu, A. Hiip, E. Okas, I. Koel, E. Mikk, E. Gutmann, E. Rytberg, M. Korn, A. Eichelmann, K. Smidt, A. ja V. Tann, J. Kangur, P. Pelken, L. Kiisheid, A. Treufeldt, E. Kukkk, Th. Puhk, H. Kõomägi, G. Simson, V. Ermann.

„Romaan'is“ nr. 4 ilmunud mõistatuste õieti lahendajaid

said autasusid:

Täitesulepea — Th. Puhk, Tarvastus; Fotoalbum — A. Eichelmann, Kastre-Võnnus; Raamatuid: V. Ermann, Tallinnas; G. Simson, Valgas; P. Pelken, Tõstamaal; E. Gutmann, Rutikveres; E. Mikk, Uue-Suislepas; M. Naudi, Pärnits; L. Suigussaar, Tallinnas; V. Tann, Võhmas.

Tallinnas elutsevaid autasude saajaid palutakse tulla autasude järele „Romaan'i“ toimetusse.

Suur tellimine väiksest linnast

Emake Leesik vaatas pahaselt oma punastele, tursunud sõrmedele ja heeringatünnile. Milleks oli ta siis kaunistanud oma vaateakna, sellele välja pannud kalaliimi, pastilaad, kollaseid herneid ja viis sidrunit, kui keegi muud ei nõua kui soolaheeringaid?

Tünn oli jälle peaaegu tühi, tuli kohe juurde tellida. Ja kuna ta oli abielusse ja ärisse kaasa toonud ilusa käekirja, kraamis ta välja armetu sullepa ja kirjutas väga selgete, kuigi kohmakate tähtedega, Hindrek Soomusele, heeringalao pidajale:

Saatke mulle jälle 3 topeltsentnerit soolaheeringaid, nii nagu harilikult, kuid ilma hinnakõrgendusega ja viibimata —

„Kuule eit — —,“ ukstel seisis asjaliku ilmaga ja suure valge põllega vana Leesik. —

„Aga isa, ära sega mind alati, kui ma kirjutatan. Esiteks kolistad keldris, nii et ei saa kohe kuidagi mõtteid koguda, ja siis ronid sa üles ja tuled vahele rääkima.“ Vana Leesik istus kuulekalt sohva nurka — nad olid juba kauemat aega abielus — kuna emake Leesik suurte tähtedega edasi maalis:

— sest mul läheb neid rutusti vaja, kuna endised peaaegu läbi.

Kõrges lugupidamises

Andres Leesik, koloniaalfirma.

„Soo, nüüd olen siis valmis. Mida sa'stahtsid, isa?“

„Samune, tahtsin öelda, et — keldris on veel üks tünn heeringaid.“

„Noh, seda oleksid sa pidanud varem ütleva, selleasemel et mul siin lasta tühja tööd teha.“ Ja emake Leesik võttis paberi uuesti ette.

„Praegu tuleb mu mees alt keldrist,“ kirjutas ta edasi, „ja ütleb, et meil on veel heeringaid. Sellepärast esialgu ärge saatke ühtigi.“

Anna Leesik.“

Siis hüüdis ta tänavalt väikese Roberti, andis kirja ta kätte ja käskis selle viibimata postkasti viia.

Toimetusele saadetud kirjandust

„Esinemise palavik“ — dr. E. Kiršenberg, 80 lhk. paljude piltide ja pealkirjale vastava sisuga kirjutistega. „Ringraadio“ kirjastus.

„Taluperenaine“ — märtsikuu number muustrilehga.

Väljaandja Jakob Loosalu.

Vastutav toimetaja Johannes Lauk

„Romaan“ ilmub 2 korda kuus. Toimetus ja talitus Tallinnas, Rataskäevu 9. Postkast 193. Kõnetr. 460-48.

„Romaan“ maksab tellides: 3 kuu peale kr. 1.50, 1/2 aastas 3 kr., aastas 6 kr. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasut. J. & A. Paalmann'i trükk. Tallinnas, V. Karja 12. 1934. a.

Seljagarnituur

— tähtsaim osa ka päevakleitidel

Teatavasti koondus peatähelepanu õhtukleitidel seljalõikele, mis varieerub mitmekesiselt ja võimaldas naisel avaldada oma fantaasiat kõitval kujul. Ent talihooja loojades ei kao seljalõike küsimus päevakorralt. Nähtavasti on selle käsitlemine niivõrd meeldinud daamidele ja ka moeloojatele, et need asetavad selle naiselikkuse tunnuse etendama sama tähtsat osa ka päevakleitidel. Esimesed kevadepäasukesed moodide alal lendavad välja Pariisist.

Tavaliselt välismaa žurnaalid kevadel sisaldavad vaid kirjeldusi kostüümest ja kergeist mantleist, millise teemi käsitlemine meie ilmastikku arvestades veel praegu varajane, ent seekord oleme saanud välismaailt informatsiooni päevakleitide kujunemise kohta kevadisel hooajal. Päevakleit on ju ese, mida kantakse aasta läbi, ja selle vastu tuntakse seetõttu huvi igal aastajal.

Päevakleidi juures pea-tähelepanu siirdub, nagu eespool juba öeldud, seljale. Läänud suvel telktsid teatavasti esmakordselt rüüshid päevakleitide õlgadele ja käistele. See joon arenes talve jooksul täielikuks rüüshide kultuuriks õhtukleitidel. Nüüd siirdub sama joon edasi kevadistele — ja arvatavasti ka suvistele päevakleitidele.

Huvitavaimaks nähteks uute kleidimodellide juures on õhtukleitides ilmnenuid šlepi kujunemine sügavaks volliks, mis koondab rikkaliku riide seljapoolsele küljele. See lainetav lõige annab kleidile küljelt vaadatuna sootuks uue joone. Selle liikuva joone kordumine teostub ka seljal. Sel kohal, kus tavaliselt lõppes õhtukleidi sügav väljalõige, näeme päevakleidi raffimisi, teravnurgalisi kraesid, kapuutse, uudseid garnituure, mis koondavad tähelepanu seljale. Seega muutub tõeks seni pilkena mõeldud sõna: mõni naine on seljatagant ilus. Nüüd on seda kõik naised. Kõik, mida seni oleme harjunud nägema eespool, on nüüd siirdunud taha: sallide otsad, vööpannal, väikesed voldid, väikene kaelalõige, nõõbigarnituur. Isegi kahe värvi tarvitamisega tahetakse alla kriipsutada selja täht-

sust uutes kleidimodellides. Ka käiste lõikes arvestatakse enam selga kui eeskülge. Garneeritud selg on päevakleitide suurim omapärus ja julge samm uuel arenguteel moodide alal.

Välismaade modellidest võime selgitada mõningaid selja garneerimise võimalusi. Seal näeme ümmarguse kaelalõike ümber „tuutuvoltidest“ garnituuri, millised on tavaliselt kleidi värvist eralduvad, märksa heledamad. Samasugused voldid ilustavad ka poolpikkade käiste avausi. Selline seljakrae ja käiste kooskõla ilmneb enamuses välismaade modellidest.

Eest lihtsale ja siledale kleidile annab selline selg tolle viimase lihvi, mis avaldab iga naise isikupärast maitset. Nii näeme välismaa modellides kõrget seljakraed kolmenurkse kujuga, kuna tuntud kaputsiinlase peakatte kuju on üks sagedamaid seljakraena tarvitataavaid lõikeid. Kergelt teostatav garnituur on kahe erinev värvilise salli sõlmimine õlgadele sel kujul, et nad langevad seljataga ja annavad seljale seega tolle „liikuvuse“, mida uus joon nõuab.

Ühenduses käesoleva artikliga toome mõned joonistused uudseist modellest seljae koondunud ilustistega.

Kevadkangaid Pariisist

Pariisi moemajad alustavad oma uute loomingu demonstreerimist. Tähelepanu nende juures köidavad eriti uued materjalid, kangad, mis näivad eelistatumatena kevadkleitideks. Rõõmustaval kombel on Pariisi moeateljeedes näha väga palju praktilisi, vastupidavaid kangaid, milledest valmistatakse lihtsaid, kuid siiski uuele suunale vastavaid kleite. Suursuguseim maja sel alal on Creed, inglise päritoluga ateljee, mis serveerib eriti ilusaid pluusisid.

Suurim osa Creedi riietest on tema eritellimise peale koetud Inglismaal. Mainitud moemaja oli seni niivõrd eksklusiivne, et sinna ei lastud isegi ajakirjanikke sisse. Alles käesoleval kevadel on selles suhtes muudatus sündinud. Uued kangad kleitideks on enamasti pehmed villased riided, väikese lisandusega angoorast, siis peened sheviotid, taft, raske otomansiid, linase ja villase segu, ka

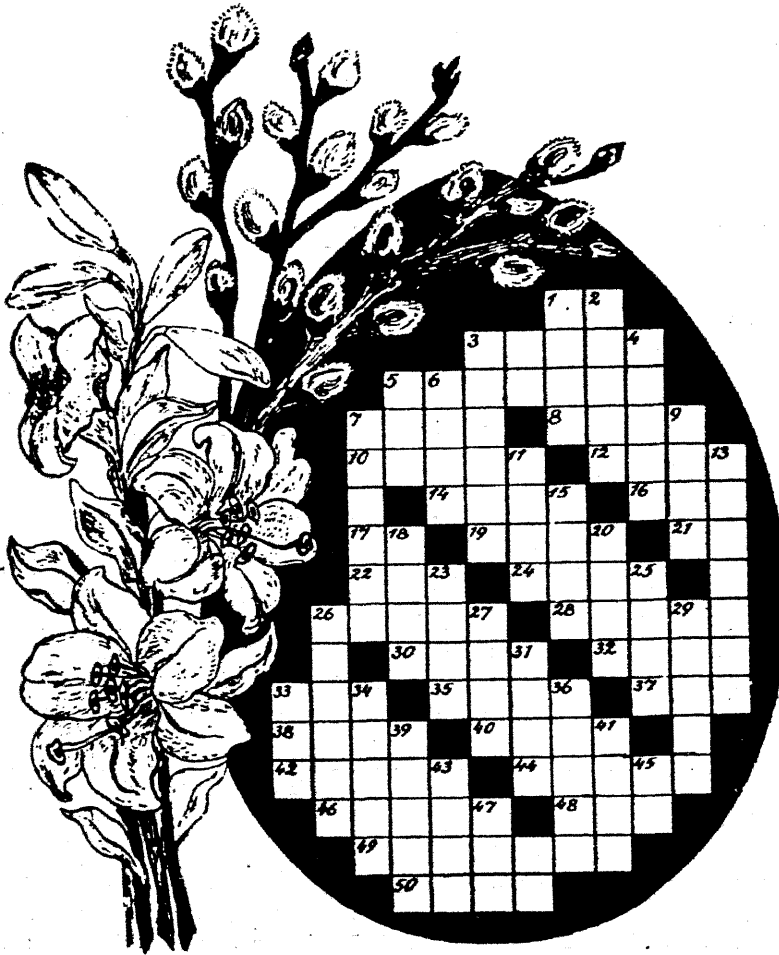
ruudulised shoti riided on esindatud suures valikus. Neist väärrib erilist mainimist tafti kasutamine pluusidena. Ka linane on omandanud pehme, õhulise kuju, mis takistab seni nii tülikat kortsumist. Selline linane riie näeb välja nagu vill. Pluusideks tarvitatakse ka sageli õhukesti, ilusaid puuvillariideid. Nende mustreiks on enamasti väikesed ruudud, ka pikee on nähtavasti pluuside tulevikuriie, eriti värviline siidpiktee. Huvitava nähtena võib märkida lamee kasutamist ka pluusidena.

Lugege
„Jutulehte“

Ilmub kord nädalas ja maksab tellides 45 s. kuus

AUHINNALISED RISTSÕNAD

Igaüks, kes saadab siintoodud ristsõnade õige lahenduse, saab kindlasti autasu. Jagamisele tuleb autasudena sama palju häid romaane kui palju õigeid lahendusi.

Paremale: 1. Tähestikus lähestikku seisvad tähed. 3. Lill. 5. Koht Araabias. 7. Paneb helisema. 8. Laululind. 10. Mäestik. 12. Indeks. 14. Mehenimi. 16. On kallis. 17. Noot. 19. Koiduni. 21. Rahaüksus lühend. 22. Temast areneb elu. 24. Tehakse viljast. 26. Jõgi Venemaal. 28. Naine (alalütlev kääne). 30. Transportida. 32. Teenija. 33. Avaus. 35. Tilk. 37. Ühe hiina mõttetarga nime esimene pool. 38. Lind. 40. Mõtlemisorgan (seesütlev kääne). 42. Hein. 44. Võitlusväli. 46. Saared Polineesia saarestikus. 48. Uimane olek. 49. Enda ülistamine. 50. Püha loom.

Alla: 1. Peategelasi ühes Shakespeari draamas. 2. Tegelasi Gogoli teoses. 3. Naise nimi. 4. Vald Tartumaal. 5. Eesti jumalus. 6. Terav ese (Jannseni kirjaviisis). 7. Vene kirjanik. 9. Väikene osa. 11. Linn Poolamaal. 13. Kuulus hispaania maalikunstnik 17. sajandil. 15. Häälitus. 18. Elav. 20. Peipsi kala. 23. Läti kirjanik. 25. Tähtis sadamalinn Euroopas. 26. Juhtlause. 27. Linn Euroopas. 29. Ratsaväelane. 31. Vald Pärnumaal. 33. Poliitikategelane. 34. Meeldiv. 36. Tekib veest (seesütl. käandes). 39. Küla ja asundus Harjumaal. 41. Parlamendi nimetus ühes Euroopa riigis. 43. Nõu. 45. Hääliku nimetus. 47. Tugi.

Kõigile käesolevas numbris ilmunud mõistatuste lahendustele tuleb lisada juurde lahenduste kupong, mille palume välja lõigata „Romaan“i viimaselt leheküljelt. Ilma tähendatud kupongita jäetakse lahendused tähelepanuta. Lahendused saata „Romaan“i toimetusele, Tallinn, Ratsakaevu 9, hiljemalt 4. aprilliks.

PEA-MURDMIST

AUHINNALISI ÜLESANDEID

Misjonärid ja kannibalid

Saarel elutsevad kolm misjonäri ja kolm kannibali. Toitainete puuduse tõttu otsustasid misjonärid sõuda mandrile. Kannibalid oleksid heameelega sõunud misjonärid ära, kuid nad otsustavad kallale tungida ainult siis, kui nad on arvult ülekaalus.

Misjonäridel on tarvitada mandrile sõiduks paat ühe paari auru-dega ja paati mahub ainult kaks mi-

meest. Misjonäridel, kes oskavad sõuda, on lahendada keeruline probleem: kuidas pääseda mandrile? Nad võiksid kasutada abiks kannibale, sest üks neist oskab ka sõuda. Aga misjonärid peavad pidama silmas, et kui neid osutub saarel ehk rannal vähem kui kannibale — langevad nad kohe viimastele maitsevaks roaks. Kuidas pääsesid misjonärid mandrile?

Oigete lahenduste saatjate vahel jagatakse välja kaks romaani. Lahendustele juurde lisada lahenduskupong, mis välja lõigata „Romaan“i viimaselt leheküljelt ja saata „Romaan“i toimetusele hiljemalt 4. aprilliks s.a.

Naija

Noor abielunaine lahutatakse oma mehest, kusjuures lapsed jäävad mehele. Kord satub lahutatud naine tänaval kokku oma lastega, kes jalutavad lapsetüdrukute saatel. Proua kõneleb lahkesti oma lastega. Kui ta lahkunud, küsib lapsetüdruk lastelt:

„Õelge mulle, lapsed, kes oli see kena noor daam?“

„See oli kord varem meie juures emaks,“ vastavad lapsed.

„Vaadake, see mees seal hävitas minu eluõnne.“

„Kuidas nii? Kas ta võttis teilt teie naise?“

„Oh ei, ta abiellus minu kõõgitudrukuga, ja nüüd keedab meile minu naine.“